کاڼي دل

په لاس مې خوند نه کوي

Ketabton.com

اظهار الله اظهار

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

Izhar is a poet of accurate vision. His observation is sharp and keen. His response to his surrounding is quick, and poetry is marked with liberty, variety and romance. The precision of words goes with the rationality of his genuine fiery thoughts. The ideas are new and fresh. Like Dr. Jonson, he believes that there is no royal road to success in literature. That is why his style is elegant, effective and graceful. There is clarity, order and restraint in his poetry. .... His poetry fills you with admiration and you feel your taste for poetry, is getting mature. Izhar's poetry is an untraditional form of poetry, in the sense that it contains freshness, maturity and a unique quality of sound and sense.

By:-
Sher Alam Shinwari
Daily Frontier Post,
Peshawar Pakistan.
Sunday, July 2, 2000

Izhar Ullah Izhar

Lecturer in Urdu
Islamia College Peshawar University
Phone: 240305

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

کاڼي د ګل په لاس کښې خوند نۀ کوي

اظهار الله اظهار

سنډيکېټ اف رائېټرز (رجسټرډ) پېښور (پاکستان)

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ اشاعت حق محفوظ دے

کتاب : کاڼي دَګل په لاس کښې خوند نهٔ کوي
شاعر : اظهار الله اظهار
ټائټل : محمد فهیم انصاري
ترتیب : محمد ایاز غزل ، شکیل احمد نایاب
اهتمام : پروفیسر شوکت الله حسن ، محمد داؤد کمال
پروف ریډنګ : نوشاد حکیم ، پروفیسر سید ایوب شاه
رو بے اشاعت : ۱۵ ، اګست ۲۰۰۰ء
پریس : انصاري پرنټنګ پریس محله جنګي پېښور
کتابت : ارشاد خان پښتو اکېډیمي پېښور
قیمت : سل روپۍ (۱۰۰)

رابطه
اظهار الله اظهار لیکچرار اردو څانګه اسلامیه کالج
پېښور یونیورسټي
فون : ۲۴۰۳۰۵

انتساب

دَ هاغې درون‌د پلار په نامه چې وائي
" دَ محبت زخمونه لا ښکاره شي
پوهه چې څومره حجابونه راوړي "[1]

* * *

دَ خوږې مور بي بي په نوم چې وائي
زما دې هیڅ نهٔ دي پکار بچیه
رب دې ودان کړه زما هر څهٔ ته ئې

* * *

دَ خپل معصوم بچي حسان په نامه
چې زر تر زره دَ قرآن حافظ شي
او رب ترې جوړ کړي دَ اسلام مجاهد

---

[1] دا زما دَ والد صیب پروفیسر انعام الله جان قیس صاحب شعر دے
چې دَ هغوي په شعري مجموعه "ژوندون که بېلتون" کښې چاپ دے.
اظهار

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

هایکو

ټېروتنې او نیوکې

د هایکو ساخت او هیئت څهٔ دے. کومو معروضي حالاتو او نفسیاتي عواملو زېږولې دہ. څهٔ تاریخ، ثقافتي او سماجي پس منظر لري او پښتو ادب ته کله، څنګه او له کومه راغلې دہ. ددې وضاحتونو بېخي ضرورت نهٔ دے پاتې شوے. ځکه چې اوس د دنیا د نورو ژبو او ادبیاتو نه قطع نظر د پښتو ژبې او ادب د سر نقادانو او ادیبانو هم په دې حوالې سره دومره ضروري مواد او اهم معلومات مخې ته راوړلي دي چې دوباره ذکر به يې لوستونکي د تکرار د بې خوندۍ او د نظر د ستومانۍ سره مخ کړي. ګني نو دې سلسله کښې زما مضمون چې زما د هایکو ړومبۍ مجموعه "راته غوږ ونو کښې پنګړې شرنګوي" کښې چاپ شوے دے. بايد چې او لوستلے شي. او بيا په تېره تېره د بناغلي محمد اياز غزل صيب تفصيلي مقاله چې د هغوي د هایکو په مجموعه "د بنائسټونو د صحرا وريځې" کښې موجوده دہ

په دې حقله کښې کشالې هوارولې شي.

ځکه نو دلته زما مقصد د هایکو په تیکنیک څهٔ تحقیقي مضمون یا مقاله لیکل نهٔ دي بلکې د هغې اختلافاتو سراسر هم نه بلکې سرسري شان جاج اخستل دي. چې د ټپې په مرسته او د هایکو په غندنه کښې مخې ته راغلي دي. ممکنه ده چې په دې لړ کښې زهٔ د هایکو څهٔ فني او تیکنیکي اړخونه هم په ګوته کړم. ولې حیثیت به يې د بحث د غوښتنې او موضوع د تقاضو نه زیات هېڅ هم نهٔ وي او زما دې خبرې سره به بڅې نهٔ متعارض کېږي چې ګني زما دا لیک په هایکو یاندې منضبط او مبسوط تحقیقي لیک نهٔ دے.

تر اوسه پورې چې د هایکو په مخالفت کښې کوم لیکونه زما له نظره راتېر شوي دي هغو کښې سنجیده او غیر سنجیده هر دوه قسمه ذهني رویو برخه اخستلې ده. دې لړ کښې چې غیر اصولي او د هایکو د صنف سره په حسد، عصبیت او بې علمۍ یاندې مبني بې ځایه مخالفتونه په نظر راځي. هغه زهٔ د خپل بحث نه ځکه اوباسم چې داسې ذهني رویې د ژوند او ادب د غوښتنو نه صرف ځنډ ره ده بلکې د نا اهلۍ د پېټو لو په مخه کښې د ټپې په اوږو د ټوپک ایښودلو نادانې ده او د ټپې سره د دښمنۍ کولو لارې هوارول دي.

البته د ټپې او هایکو د تقابل په نتیجه کښې چې کوم اصولي اختلافات یا بنیادي اندېښنې مخې ته راغلي دي. باید

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې حیرانوونکې واختسلې شي. خوله هرڅه نه وړاندې زه بناغلیو ناقدینو ته فقط دومره ګذارش کول غواړم چې د کومو اعتراضونو مفصل او مدلل جوابونه ما په خپل مضمون "هایکو د پښتو ادب کمپیوټر" کښې ورکړي دي هغه دې لازمي او لولي او د تصفیه شوؤ اختلافاتو دې په بیا بیا ځایه ګردان نه کوي ګنې نو اُو دې بناڼي چې زه په خپلو انتقادي معروضاتو کښې په کوم کوم مقام تیندک شوے یا په کومو کومو ځایونو کښې تېر وتلې یم. زلمي نقاد بناغلي ازاد اشنغرے صیب په دې باب کښې لیکي.

"راته غوږونو کښې ښکړي شړنګوي، نوم هم بنایسته او د ټاټیل ګټ اپ هم بنایسته .... د اکثرو ملګرو نه چې ماکومې تبصرې پرې ولوستې یا واورېدې د هغې په باب به زه څه ووایم، خو دا به ووایم چې که د اظهار د کتاب سر مقاله په غور ولوستے شي نو په دې کښې د دغو بناغلیو معترضینو د قانع کولو دپاره مواد شته."[1]

ما په خپل ذکر کړے شوي مضمون کښې دا حقیقت څرګند کړے وو چې:

"د ټپې شاعر ورک دي او د هایکو شاعر ژوندے او معلوم وي."[2]

لهٰذا اکثرو ناقدینو ددې خبرې په ترڅ کښې سنجیده او طنزیه

ردِ عمل ښکاره کړو. د مثال یو څو نمونې دا دي:

"جہاں تک اس بات کا تعلق ہے کہ ٹپہ شاعر کو مارتا ہے اور اسکو گمنامی کے اندھیروں میں دھکیلتا ہے جبکہ ہائیکو ایسا نہیں کرتا تو اس کا مختصر جواب یہ ہوگا کہ یہ تو ٹپے کی وسیع القلبی ہے جو فرد کی بجائے قوم کو زندگی بخشتی ہے۔"[3]

دویمه حواله:

"مونږ خلق خو په نوم مړه یو او د ټپې د خالق نوم چاته نه وي معلوم نو د چا کار څه دے چې په ټپه خپل وخت خرابوي. ځنې خلق خو تر دې پورې وائي چې ټپه شاعر ورکوي او هایکو ئې را ژوندے کوي، مطلب دا چې د ژبې او ادب غم چا سره نشته صرف او صرف د خپل ځان غم په مخه کړي دي."[4]

د حیرانتیا خبره دا ده چې ګران تنقید کوونکو بناغلیو اخر څنګه دا فرض کړه چې ګنې اظهار الله اظهار په فاني ژوند کښې د ټپې د اهمیت نه انکار کوي د خبرې مطلب صرف او صرف دومره وُ چې هایکو په تخلیقي سطح د فرد د انفرادیت نفي نه کوي او خود نمائي چې د تخلیق کار فطرت دے ورته هایکو کښې د تسکین موندلو زیاتې موقعې په لاس ورځي ګنې نو دغه معترضین دې په خپل ګریوان کښې سر دننه کړي او اُودې وائي که چرې د پښتو ژبې یو شاعر ادیب په خپله نامه نظم نثر، غزل، هایکو، افسانه، ناول، خاکه، تکل وغیره لیکي نو

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه به کښې دَ پښتو دَ ادب پنګه او دَ پښتنو دَ اجتماعي ژوند سرمايه نهٔ شي تسليمولے بلکې پښتانهٔ به ئې په دې سبب رد کوي چې دا اصناف له بهره راغلي دي ځکه نو دا دي خپلو خپلو علاقو او وطنونو ته واپس کړے شي که هر څومره پکښې هم دَ پښتنو دَ تاريخ ، ثقافت ، تهذيب ، رسمونو او دَ مذهبي ، سماجي او نفسياتي رويو انګازې ولې نهٔ راپورته کيږي. خدائے دې نهٔ کړي که چرې داسې اوشي نو دَ پښتو ادب په لمن کښې به اخر څهٔ پاتې شي. اخر کوم خوا خوږے پښتون به دا اوغواړي چې دَ پښتو ژبې جولۍ دې دَ ادب دَ رنګا رنګ اصنافو دَ سپړدو نه سپوره پاتې شي. اوس هر کله چې تخليقي انفراديت دَ ملي او اجتماعي شعور په سفر کښې برخه اخلي او دَ قامي ترقۍ په هلو ځلو کښې هم خپل ځانته حېثيت برقرار ساتي. نو بيا په دې کښې دَ اعتراض څهٔ ګنجائش دے دې باوجود چې په معلوم کېدلو يا نهٔ ورکېدلو او دَ خپل ځان غم په څه اخستو کښې دَ زمکې او اسمان فرق دے. لوستونکي دې اوس په خپله انصاف اوکړي چې دَ پښتو ژبې او ادب دَ ترقۍ غوښتونکي مباغلي معترفين دي که اظهار الله . اظهار.

راقم الحروف ليکلي وو

"ټپې صرف علاقائي يا پښتو ادب متاثره کړے دے هائيکو په آفاقي تناظر کښې دَ دنيا دَ هرې ژبې ، ادب او طبقې سترګې ځان ته را اړولي دي."[۵]

دې خبرې په ترڅ کښې مباغلے اسير منګل ليکي:

"ٹپے نے صرف علاقائی یا پشتو ادب کو متاثر کیا ہے جبکہ ہائیکو کی عالمی پذیرائی ہوئی ہے۔ میرے خیال میں ٹپے کی جو عالمی پذیرائی ہوئی ہے وہ ایشیاء کے کسی اور صنف کو نصیب نہیں ہوئی۔ یہی وجہ ہے کہ انگریز مستشرقین نے زیادہ تحقیق ٹپے پر کی ہے اور اس صنف پر جامع کتابیں لکھ کر عالمی ادب سے اس صنف کو روشناس کیا ہے۔"[۶]

دَ ترجمې دَ فني لغزشونو نه قطع نظر دَ تعجب خبره دا ده چې دَ کوم اعتراض جواب مباغلي اسير منګل کوي. هغه زما په مضمون کښې يو ځائے هم موجود نهٔ دے او نهٔ ما دا دعویٰ کړې ده چې ټپې ته په عالمي سطح توجه نهٔ ده شوې. مقصد مې دا وُ چې هائيکو دَ دنيا په هره ژبه کښې رواج موندلے دے او هره ژبه کښې ليکلے کيږي او ټپه دَ بين الملي پېژندګلو باوجود صرف په پښتو ، پنجابۍ يا هندکو کښې ليکلے شوې ده. او هغه هم دَ بنيادي ساختياتي تبديلو سره. اوس که زما دې خبرې سره مباغلے اسير منګل اتفاق نهٔ لري نو بيا دې ماته په انګرېزۍ ، اطالوي ، فرانسيسۍ ، جرمني ، روسۍ ، چينۍ ، فارسي ، اردو او دَ دنيا نورو لويو او وړو ژبو کښې ليکلي شوې يو څو ټپې اوښائي ولې ددې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

برعکس هایکو د دنیا په هره ژبه کښې لیکلے شوې ده او لیکلے کیږي. چې کوم مثالونه ئې ښکلي - زما په خیال ښاغلے اسیر منګل زما مضمون ته په پوره تناظر کښې د کتلو هیڅ ضرورت نه دے محسوس کړے او د خپلې خوښې هغه عبارتونه ئې راوستلي دي چې د هغوی تیاکلي شوي مقصد ته پرې تقویت رسیږي.

ګران ښاغلے مشتاق مجروح په خپل مضمون "ان ای اینساکو" هایکو کښې په راقم الحروف د خپل خاص تنقید چې جبر کلي کړي دي. لیکي:

"ان ای اینساکو میتی نژي هوم کښې زېږېدلې ځنې هایکو د فحاشۍ اعلی ترینې نمونې دي بلکې دا به په شوق سره ووئیلے شي چې ان ای اینساکو میتی نژي هوم کښې زېږېدلي ځنو هایکو ته بیلو پرنټ ووئیل مناسب دي."

وړاندې لیکي:

"په مشاهده کښې راغلې ده چې پښتو شاعرۍ کښې تر اوسه د فلمي شاعرانو نه علاوه بل چا څه فحش ګوئي نه ده کړې. واحد دا نو وارد صنف دے چې ځنې لیکوالانو د فحش ګوئۍ دپاره خاص کړے دے."

زه دا وئیل نه غواړم چې ښاغلے مشتاق مجروح دې څپله اعلی و ارفع ادبي لیکنې باندې لږ غور اوکړي. بهر کیف په ادب کښې فحش ګوئي واقعي چې د غندنې ور اقدام دے دغه

رنګ د ادب د خپېر نظریې ته زیان ورسي. زه هم د داسې رجحان مذمت کوم خو زما په خیال چې ښاغلي مشتاق مجروح ځانته د فحش ګوئۍ نسبت کړے دے او بیائې د ثبوت په طور کومې نمونې وړاندې کړي دي په هغې کښې د ښکاره تېروتنو ښکار شوے دے. زما مقصد هرګز د دې غلط رجحان وکالت کول نه دي خو د حق او باطل ترمنځه فرق نه کول راته هم یو لوے خیانت ښکاري.

درحقیقت فحش ګوئي یا فحش کاري د معاشرې د اخلاقیاتو د چوکاټ نه د وتلو او د حد د ماتولو لوے جرم دے. چې د هوس ناکۍ، شهوت پرستۍ او عصمت فروشۍ ښکاره بلنې پکښې د انسان نه د ښه سوچ او نېک لارې خطا کوي او په سرې سترګې تورزوي. بېشکه د داسې رجحان خلاف نه صرف قلمي جهاد پکار دے بلکې داسې عمل کښې نوره وېستل زیات مناسب دي البته که د دغې عناصرو په مرسته په یوه نې ضروره پیرایه کښې د ژوند ترجماني اوښودلے شي. یا د معاشرې بربنډو او لغړو اړخونو پکښې په داسې هنر اوغندلے شي چې پکښې د لذت پرستۍ نه برعکس د کراهت او نفرت تصور او تصویر راښکاره کیږي نو دا په فحش لیکنو کښې نه بلکې د اصلاحي ادب په زمره کښې راځي. ځکه چې د یو شي غلط او سم استعمال د هغې د ښه او بد فیصله کوي. اوس که یو نفس پرست "بهشتي زېور" ته

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوک شاستر وائي نو په دې کښې به قصور دچا وي لهذا دوه څيزونه په دې سلسله کښې ډېر اهم دي يو موضوع او بل موضوع ته اپروچ - اوس که يو ښه خيال ته غلط اپروچ اوشي نو ښه خيال به په دې سبب ننګنده کېږي چې کښې ناروا اپروچ ورته اوکړے شو بلکې دَغلطو اندازو سر غوځول به عين انصاف وي.

ښاغلي مشتاق مجروح چې دَ راقم الحروف په کومو هايکو باندې دَ فحش ګوئي تهمت لګولے دے دَ نمونې په ډول ترې يو دوه هايکو وړاندې کېږي.

وادهٔ کښې پام کوه ناوخته نهٔ کړې
چې استعمال کښې ئې اوبه نهٔ راځي
نو دَ کوهي تړولې چينې اوچې شي

زهٔ نهٔ پوهېږم چې آخر کوم داخلي انتشار ښاغلے دې ته را اوپاروو چې نقل کړے شوي هايکو کښې فحاشي ده - چې نه ئې لفظياتو کښې دَ هوسناکۍ څهٔ ترغيب شته او نهٔ ئې معنٰی دَ شهوانيت چغلي خوري البته څرګندهٔ پکښې دَ خاتم الانبياء صلی الله عليه وسلم دَ وينا دا مفهوم دے چې بچے دې بالغ شي نو وادهٔ ورله اوکړه - ځکه چې زما په خيال ورستو ترې ګړنې پېچيدګۍ هم پيدا کېدے شي.

بله هايکو :-

ګرښې له سر راوړهٔ نادانۍ ګسنې
ګړک چې دَ کوهي چرګي نهٔ ماتېږي
ورله په پوزه کښې ښه ورکوي

چې پکښې دَ جرم او سزا قانوني اړخ په تمثيلي انداز کښې وړاندې شوے دے او دا حکمت پکښې بيان شوے دے چې په ښځو پړې نهٔ دي ستول پکار ګڼي نو مازغهٔ ئې خرابېدے شي. خو ښاغلي مشتاق ته پکښې ښکاره فحاشي ښکاري اوس دې دوستو نکي چغيله اووائي چې فحاشي زما په هايکو کښې ده کنه دَ ښاغلي معترض په ذهن کښې.

بحر تقدير که زما په هايکو کښې دَ جماياتي حسياتو دَ ادراک او اظهار سره سره دَ فحاشۍ عناصر په لاشعوري توګه هم راغلي وي نو استغفرالله خداے ته دې دې توبه وي. بلکې زهٔ دَ دا رنګ هايکو دَ Disone کولو اعلان کوم.

البته دَ ښاغلي مشتاق مجروح صيب دا دعوی بېخي بې ځايه ده. چې ګنې په پښتو کښې دَ فلمي شاعرانو نه علاوه بل چا فحاشي نهٔ ده خوره کړې مګر هايکو کښې دا سې کېږي.

زهٔ پوښتنه کوم چې آيا خوشحال خان خټک بابا فلمي شاعر وُ او که نه، که جواب ئې نفي کښې وي نو بيا دَ هغوي په شاعرۍ کښې چې کومې ناروا شوخۍ او امېزشونه دي تر کومه پورې ئې ښاغلے ډيفينډ Defend کولے شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوېمه خبره دا ده چې بناغلی مشتاق چې د ټپې د پاکدامنۍ نه صرف قائل دے. بلکې وکالت ئې هم کوي زما په خیال یا خو کښې هغوي فقط نفس کُشي او برګزیده ټپې اورېدلي او لوستلي دي او یا کښې د ټپې فحاشي ورته فحاشي نهٔ ښکاري. دَ نقل کفر، کفر نه باشد په مصداق دَ ښاغلي په خدمت کښې دا څو ټپې وړاندې کېږي ددې صراحت سره چې دا چرته اخوا دېخوا ټپې هم نهٔ دي بلکې دَ پښتو ژبې مشهورې او معروفې ټپې دي چې مستند و مطبوعه ټپو کښې شمېر لے کېږي.

یا قسربانے :

په ما دې خپله نغاره کړه
ورکه غرمه شه چې شملو له به درتلمه
چې خوله مې اخلې بسم الله کړه
پېریان پرې ناست دي اترې به شي مېنه
اسمان له ستورو غاړه ورکړه
ماله بې ننګه اشنا غېږ نهٔ راکوینه
سورے سورے په کولو راشې
چې پرهارونه دې ګنډم خوله درکومه

دا دَ رشو نه چونګ دے. هیله لرم چې ښاغلي مشتاق سره به ددې ټپو په صفایۍ کښې کومې تاویلات او توجیهات وي کښې نو دا به منې چې په پښتو ژبه کښې صرف فلسي

شاعرانو فحش ګویي نهٔ ده کړې بلکه دَ پښتو ژبې کلاسک او کلاسیکي دواړه قسمه شاعرانو ته دَدغه اعزاز ټیکے په سر دے. او دا چې ټپه هم دَ فحاشۍ دَ زد نه بچ نهٔ ده پاتې شوې.

اصل کښې جمالیات او فحاشي دَ یو تصویر دوه جدا جدا اړخونه دي خو ممبع ئې یوه ده یعنې جنس. اوس که دَ جنس صحت مند اړخ واخستلے شي. نو دَ جمال احساس به پیدا کېږي او که نه رنځور اړخ ئې موضوع جوړه شي نو فحاشي به ترې سازېږي - دغه وجه ده چې دَ جذباتو په غور ځنګ کښې ځنې وخت په دواړو کښې دَ امتیاز کرښه رابښکل ګرانه شي. په داسې نازکو مرحلو کښې ذهن دَ هر قسمه الاتش نه بچ ساتل پکار وي کنې نو داسې حالتونه به راپیدا کېږي لکه چې ښاغلے معترض ورسره مخ شوے دے.

دَ ائی اینړکو هایکو لیکونکے ښاغلے مشتاق دا هم لیکي؛

" زموږ دَ پښتو نوو لیکونکیو دَ هایکو طرف ته مخه کړې ده او پکار هم ده دَ هغې وجه ډاکټر اسرار صاحب دا بیانوي چې په پښتو کښې زموږ متقدمینو دومره څهٔ وئیلي دي چې اوسنو لیکونکیو ته ئې څهٔ پرېښي نهٔ دي نو ځکه دوي په دې نو وارد صنف کښې دَ لیکلو کوشش نه کوي خو هغه ورسره دا هم وائي چې هایکو لیکونکي ماته ټول سایکو ښکاري زما یو بل ملګرے وائي چې

Scanned by CamScanner

سره یې ولې د ادبي اصنافو قات راغلي دي چې
اوس د جاپاني صنف نه کار اخستې کېږي. چاربېته
مړه شوې ده، رباعي نشته، قصیدې ختمې دي
بکار ده چې زمونږ شاعران دغه خپل اصناف را
ژوندي کړي او که خامخا په دې اصنافو کښې طبع
ازمائي نه شي کولے نو د پښتو خالص خپل صنف
ټپه چې د هائیکو نه مختصره هم ده په هغې کښې
دې طبع ازمائي کوي."

زه خپله هم دا غواړم چې ټپه دې او لیکلے شي خو
په دې کښې څوک څه کولے شي چې اوس نوے کول د ټپې په
مقابله کښې د هائیکو تخلیق له زیاته ترجیح ورکوي. لهٰذا
بکار دي چې ددې عمل په ورستو دې نفسیاتي عواملو او د
عصري غوښتنو ته پام ور اوګرځولے شي او بیا دا چې لوے
تحریکونه په مخالفتونو نه مري بلکې نوره وده او زور موي.

بحرکیف د نباغلي مضمون نګار د حوالې ددې لیک نه قدم
په قدم د هائیکو صنف سره د هغوي د لاشعور هغه
پټ عناد راڅرګندېږي چې د انی اینه کو لیکلو باعث او
محرک ګرځېدلے دے. بیا هم نباغلي مجروح چې د محترم ډاکټر
اسرار په حواله کومې خبرې کړي دي زه پرې اعتماد کوم
اوس هغوي پوهه شه او نباغلے ډاکټر اسرار. البته دا
خبره چې نو وارد صنف هائیکو ته د نوو لیکونکیو ځکه مخه

شوې ده. چې متقدمینو ورته د وېلو دپاره هیڅ نه دي
پرېښې اصولاً غلطه او غیر تحقیقي ده او ددې حقیقت منلو
نه سترګې پټول دي. چې ګنې د هر دور د ادب خپلې تقاضې
اسلوب، ډکشن، نفسیات، حوالې او غوښتنې وي.

نن چې په ادب کښې د علامت، سرّیلزم، ترقي پسندۍ
ډاډا ازم، تجریدیت او ازاد خیال د تلازې وغیره کوم فکري
او تیکنیکي تحریکونه راپورته شوي دي. او شعري او
نثري ادب ئې کومې ارتقاء او ارتفاع سره مخ کړے دے
متقدمینو د هغې خوب هم نه وُ لیدلے او د هغوي د
خیال په حاشیه کښې هم چرته دغه امکانات نه برېښېدل
زه دا منم چې زمونږه کلاسیکي شاعرانو پښتو ادب ته
مستقل او پاخه بنیادونه ورېخښلي دي او راتلونکي کول
ته لارې اسانې کړي دي خو دا دعوې چې ګني د شعر او ادب
د ارتقاء سفر هغوي د موضوع او فن په اعتبار داسې کمال
ته اورسو چې بل چاته ئې پکښې هیڅ نه دي پرېښې زیاتے او
سینه زوري ده.

ډاکټر صیب زمانه زیات په دې خبره پوه دے چې نن
او پرون کښې فرق وي نن چې دنیا د کومو پېښو سره مخ
ده او کوم نوي نوي علوم او فنون په کښې متعارف کېږي
یا کوم سائنسي ایجادونه او تجربې پکښې کېږي هغه د متقدمینو
زمانه کښې چرته وے او چونکي ادب ماضي سره سره د

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

عصري او زماني پښتو په نبض ګوتې ږدي. لهذا عصري
پښتو به د تخلیقي زړه چاودون د مرحلو نه خاغاړا تېږدي
او محض د متقدمینو په ادبي کارنامو به انحصار نه کوي.
ګني نو په معاشره کښې به د ادب افادیت ختم شي. اوس
که چرې د ډاکټر صیب په خبره څوک ایمان راوړي نو پښتو
ادب به یو ګام هم وړاندې لاړ نه شي او یو نه ختمېدونکے
جمود به ئې په اعصابو لکه د خېټې ناست وي. دا حقیقت
هم دے چې داسې سوچونو پښتو ادب ته لوئے زیان وررسولے
دے.

د بناغلي ډاکټر اسرار ددې نیم پخته اعتراض یو بل
اړخ دا هم دے چې نوي لیکوالي هایکو څکه لیکي چې ګني د
بره نه د نظم د نورو اصنافو دروازې بندې کړې شوې
دي. دا خبره هم بې تحقیقه او د مشاهدې خلاف ده څکه چې
نن سبا کوم نمائنده هایکو لیکونکي شاعران دي هغوي د
غزل، ازاد او معرّا نظم او ګڼ شمېره ادبي اصنافو په حواله
نه صرف پېژندګلو لري بلکې ادبي دنیا کښې منلے شوي او
مستند دي مثلاً ریاض تسنیم، محمد ایاز غزل، شکیل احمد نایاب
عامر ګمایانے، جنرال عبدالصمد مؤمند، نجیب الله عامر
زبیر حسرت او راقم الحروف پخپله هم چې شعري مجموعه
"ستړګو کښې خوب د ګودر پاتې نشو" ئې د چاچا کریم بخش
د کال ۱۹۹۶ء د ورمینې انعام مستحقه ګرځېدلې ده.

پاتې شو د ګران بناغلي ډاکټر اسرار دا اعتراض چې د
هایکو لیکونکي ټول سایکو دي. نو دا د هایکو تخلیق کونکیو د
ذهني او نفسي کیفیتونو نه سراسر د بې علمۍ ثبوت دے
او د هغې بهتان طرازۍ یوه کړۍ ده چې د هایکو خندونکي
ئې وخت په وخت په څه نه څه شکل کښې کوي. زه منم چې
بناغلي ډاکټر صیب د ایم. بي. بي. ایس ډګرئ ترلاسه کړې
ده او سیکاټري د ایم. ډي. بي. ایس په نصاب کښې یو څانګه
ده خو دا هم حقیقت کښې چې بناغلي ډاکټر اسرار صیب چرته
هم پروفیشنل سایکاټرسټ نه دے پاتې شوے. بلکې د ملازمت دوران
کښې او د ریټائرمنټ اخستلو نه پس د یو ناکامه کوشش نه
ورستو ئې چرته عام پریکټس هم نه دے کړے او نه د
هایکو د رڅورانو د هغوي نه د علاج کولو څه شهادت
په لاس راځي نو بیا اخر څنګه د هغوي ددې خیالي تشخیص
سره اتفاق وکړے شي چې هایکو لیکونکي ټول سایکو دي
اوس که بناغلي د ادب په دې تخلیقي صنف کښې ځان له د
ځائے پیدا کولو خواهش لرونکیو ته په دغه سبب دا ناروا
نسبت کوي نو بیا خو د ادب د هر صنف سره تړلي د قلم خاوندان
د دغه اعتراض په زد کښې راځي څکه چې علت او سبب ئې
یو او مشترک دے. او که چرې بناغلي د هایکو سره د سایکو
د قافیې د سمون په وجه مزاح پیدا کول غواړي نو زه
په ادب ورته زه دا وئیل غواړم چې اوس عموماً د مزاح

Scanned by CamScanner

پیدا کوي دغه وسیله او ټي آف فیشن کښل کیږي او بالفرض
که د مزاح پیدا کولو دغه انداز خپل کړے شي نو ممکنه ده
چې څوک دا هم اووائي چې د غزل لیکونکي خجل وي د ټکل لیکونکي
رل ماډل وي او د ټپې خالق کیږي وي علی هذا القیاس ولې دا
به د مزاح پیدا کولو ډیره بېهوده حربه او وسیله وي
او دغه مزاح چې مبنې په نیغه د یو انسان یا د یوې طبقې
جذبات او احساسات زخمي کوي. د ادب د اعلی او رفیع
منصب سره هیڅ سمون نه لري.

تر څو پورې چې د الي اینار کو هائیکو د مضمون نګار
بناغلي شتاق مجروح د یو بل ملګري ددې احتجاج تعلق
دے چې کښې چاربیته، قصیده، رباعي او ټپه ځنې مړه
شوي څو نه دي چې لیکونکي جاپاني صنف هائیکو لیکي.
ډیر بې ځایه په دې دے چې یو هائیکو لیکونکي هم دا نه
دي وئیلي چې څوک دې په ګوته شوي دغې اصنافو کښې
طبع ازمائي نه کوي ددې اعتراض نوعیت بېخي داسې دے لکه
چې څوک اووائي چې لوبغاړي دې کرکټ، هاکي، جمناسټک او
سکواش وغیره نه کوي. بلکې ددې په ځائے دې کُشتې
میرغپ کباړي او ګولي ډنډه وغیره کول شروع کړي چې
چرته روایت ئې ختم نه شي. بله لویه د افسوس خبره دا
ده چې د "هذا ما کنزتم" غوندې د ضخیم تحقیقي کتاب
لیکونکے بناغلے شتاق چې د کوم ملګري په حواله خبره کړې

ده. نو د هغه هیڅ نوم، ادبي حیثیت او درک ئې نه دے په
ګوته کړے چې د تحقیقي اصولو خلاف او ادبي دیانت نه
تېښته ده. زما په خیال دغه رنګ بناغلي شتاق مجروح د
یو فرضي کردار په خوله کښې خپله ژبه ایښې ده او په
یوې تراشلې شوې مجسمه کښې ئې د هائیکو خلاف خپل
ذاتي جذبات وړاندې کړي دي خو سره ځه اووائي زمونږ
قامي مزاج داسې جوړ شوے دے چې سونړ مړي را ژوندي
کوو او ژوندي وژنو.

پروفیسر بناغلے داور خان داؤد په خپل یو مضمون کښې
د هائیکو او ټپې د هیئت د اختلاف په حقله لیکي:

"ځنې محققین د ټپې د هائیکو سره نزدې تعلق
په ګوته کوي خو که وکتے شي نو بنیادي لحاظ
سره دې دواړو کښې د هیئت په لحاظ ډېر زیات
فرق دے. هائیکو د جاپاني ادب یو مشهور صنف
دے. لکه د ټپې ددې د خصوصیت او مقبولیت
راز هم ددې په اختصار او جامعیت کښې دے
خو هائیکو کښې صرف درې مصرعې وي. ړومبۍ
مصرعه کښې پنځه، دوېمه کښې اووه او درېمه
کښې پنځه صوتي اهنګونه وي یعنې دا ټول نظم
اوولس صوتي اهنګونه لري. ړومبۍ او درېمه
مصرعه ئې برابره او هم قافیه او دوېمه یا منځنۍ

(c) ketabton.com: The Digital Library

ئې د دوو صوتي اهنګونو هومره د دوي ښه اوبه ده وي یعني هایکو د هیئت او موضوع دواړو په لحاظ د مخصوصو شرائطو پابنده وي.

د هایکو د صوتي اهنګ نظام د بحرِ متقارب دوي ارکانو مطابق کیدے شي

فعلن فعلن فع = ۵
فعلن فعلن فعلن فع = ۷ } ۱۷
فعلن فعلن فع = ۵

خو ددې برعکس د ټپې د دوو مصرعو د صوتي اهنګونو یا ملي اوازونو ترتیب په دې ډول دے

۹ + ۱۳ = ۲۲ څپې [10]

د پروفیسر صیب فرمودات په سر سترګو خو ډیرې نیمګړتیاګانې په کښې محسوسیږي او یو ځاے نیم کښې په کښې د تحقیقي سپړنې خلاف د سهولت احساس هم پټ پښتو نه کوي ددې نه علاوه د ضعوي د حوالې دا ییک یو فني تیندک سره هم مخ شوے دے.

معلومیږي دا چې پروفیسر صیب د هایکو هیئتي اولون بدلون ساختیاتي تبدیلۍ او تیکنیکي ارتقا په نظر کښې نه ده ساتلې کنې نو هایکو به ئې د اوولسو څپو[14] او ۵ - ۷ - ۵ د ترتیب په حکمي او حتمي تقسیم کښې نه راوستله یا دا هم ممکنه ده چې دې سلسله کښې پروفیسر صیب

بعضي رجعت پسندانه ادبي ذهنیت لري چې د هایکو د صنف نه د یو خاص مکتبهٔ فکر تړاکلے شوي قیود او حدود نه پورته کول غواړي. ګنې نو د جاپان ورمبنی هایکو لیکونکي باشو او ورستو ناقدینو چې ماسولو کاشیکي په کښې اهم دے. دغه ترتیب حرفِ اخر نهٔ دے ګڼلے او بیا په عالمي ادب کښې د یوې مصرعې، دوو مصرعو او درې مصرعو هایکو لیکلو تجربې هم شوي دي. کیدے شي پروفیسر صیب ته هغه د التفات قابلې نه وي ښکاره شوې ولې بیا ئې هم وضاحت لازمي ښکارېږي.

بهرحال پروفیسر صیب چې د هایکو دپاره د بحرِ متقادب د ارکانو کوم ترتیب منلے دے او په مثال کښې ئې د همایون صیاد صیب کومه هایکو وړاندې کړې ده. دواړو کښې هیڅ تړون او نسبت نشته، هایکو په پښتو ژبه کښې ده چې د رزمیه اوزانو دغې قسمونو سره هم اهنګي نهٔ لري او مطلق د بحرِ متقارب په بنسودلې شوي بحر نهٔ مقطع کیږي ځکه چې د پښتو ژبې او هایکو ځانته یو مزاج دے او د هغې په دغه تجویز شوي بحر باندې بیخي تقطیع نهٔ کیږي. هایکو ده.

همدرد ئې نوم دے
په مینه نهٔ پوهیږي
ساده ماشوم دے

(c) ketabton.com: The Digital Library

بله اهم خبره دا ده چې فعلن فعلن فع په اصل کښې پنځه نه بلکې شپږ ارکان یا اصوات لري فع په دوو حرکاتو ادا نه لري البته چونکې په فع کښې د فني اصطلاح ترمخه سبب خفیف دے نو په ځنې موقعو پکښې یو حرکت او غورځېږي خو همېشه داسې نۀ وي اوس که څوک د پروفیسر صیب په ګوته کړے شوي دغه اهنګونه راجمع کړي نو شمېر به ئې اوولس نه بلکې شل [20] وي۔ ددې ټول بحث مقصد دا دے چې پښتو هایکو د غیر فطري قدغنونه په غار کښې دیکه کول نۀ دي پکار۔ اوس که څوک په دغه جاپاني ساخت کښې هایکو لیکي که په متوازي الاضلاع هیئت کښې که مردف او مقفیٰ هایکو لیکلي که ازادې او معرّا هایکو پابندي پرې نۀ دي لګول پکار ځکه چې پښتو ژبه یوه داسې ژبه ده چې د وسیع المشربۍ او وسیع القلبۍ یا وصف غیر فطري اصنافو او هیئتونو له په زړۀ کښې ځرته هم ځائے نۀ ورکوي لهذا د هایکو هغه ساخت او هیئت به پاتې کېږي چې پکښې د پښتو ژبې د مزاج رعایت اوساتلے شي له څوک ورسره اتفاق کوي که اختلاف.

بناغلے پرېشان داؤدزے لیکي:

"د بناغلي اظهار دا هایکو ځکه د درې مصرعه ایزو نظمونو په نامه یادې کړې چې دلته هم په هره یوه هایکو کښې یو پوره مضمون ځائے شوے دے"۔[21]

زۀ منم چې د ژوند او ادب په حقله د بناغلي پرېشان یو ځانګړے نقطهٔ نظر دے۔ بیا هم د هغوي د منقوله رائے نه ددې غلط فهمۍ خورېدو اندېښنه ده چې ګني په هایکو کښې پوره مضمون نۀ بیانېږي بلکې هایکو د نیمګړو مضمونونو یو ټټ او ورک تصویر وي۔ ممکنه ده چې د هغوي دا خیال نۀ وي خو په لیک کښې ئې دې طرفته د پام ګرځولو ښکاره احتمال موجود دے په دې موقعه به دا خبره کول هم بې ځایه نۀ وي چې ګني د هایکو بنیادي طور سره د فطرت د مصورۍ او تصویر کشۍ نه عبارت دے دا حقیقت دے چې د نن هایکو ګڼې ارتقائي مرحلې تر سره کړې دي او د فطرت د ښائسته منظرونو د تصویر کارۍ نه علاوه ئې د انسان د داخلي کیفیاتو او لاشعورانه انځورونه هم راښکلي دي او د ابهام او وضاحت له امتزاجه ئې داسې ګڼ اړخیزو نفسیاتي حالتونو نه پرده پورته کړې ده چې تخلیقي امکاناتو ئې د سائنسي تجربو لارې پرانستلې دي او داسې هله کېږي چې په هایکو کښې دې پوره مضمون یا د موضوع وارۀ غوښتنې په فني چابکدستۍ سره هم اهنګ کړے شي۔ لهذا یوې ښۀ هایکو کښې د مضمون د نیمګړتیا خیال سره اتفاق نۀ شي کېدے۔

پاتې شوه د بناغلي پرېشان صیب دا خبره چې هایکو ته درې مصرعه ایز نظمونه وائي نو په دې سلسله کښې

Scanned by CamScanner

عرض دے چې هس درې مصرعه ایز نظم هایکو نهٔ وي ځکه
چې د هایکو خپل داسې ساختیاتي کړهٔ وړهٔ نفسیاتي ماهیتونه
تیکنیکي غوښتنې او داخلي اړخونه دي چې عام درې مصرعه ایز
نظمونه ئې په اسانه نهٔ شي زغملے.

د مېرمنې سلمیٰ شاهین خیال دے چې هغوي ټپه
واوري نو دا اطمینان ورته اوشي چې خبره سرته اورسېده
خو د هایکو د اورېدو نه پس ورته داسې محسوسېږي
چې څه خبره لا پاتې ده او یو قسم د تندې او تشنګۍ
احساس ورته کېږي.[13]

چونکې مېرمنې سلمیٰ شاهین د روهي سندرو
سلسله کښې په پښتو ټپې راټولولو کښې بلا وخت صرف
کړے دے او دغه رنګ دغې خوږ اولسي صنف سره ئې نوره
هم زیاته وابستګي او تړون پیدا شوے دے ځکه ورته
داسې احساس کېږي. کېدے شي که هغوي د هایکو دوستو
له هم دې خپل قیمتي وخت ورکړے نو د تندې او نیمګړتیا
احساس به ورته بیا نهٔ کېږي او د هایکو په سلسله کښې
به د خپل زوړ موقف نه لاس په سر شي. ځکه چې
کوم څیزونه عموماً په عادتونو کښې راشي نو بیا زیات
اپیل کوي.

بله دا چې د هایکو تیکنیک هم څهٔ دا رنګې دے چې
ځنې سلسلې شعوري طور سره د ایهام، ابهام یا اخفا په

ورشل پرېږدي چې د اورېدونکي ذهن ځپله دغو سلسلو
کړیو خپلو کښې رایو ځائے کړي البته دا رعایت پکښې لازمي
ساتي چې څهٔ داسې کلېدي توري یا نکتې پکښې پرېږدي چې
په تصویر جوړولو کښې مرستیالې ثابتې شي. او د مضمون
د نیمګړتیا احساس په ورستو اوتمبوي.

په دې لړ کښې دا خبره هم کېدے شي چې ځنې اصنافو
ته د ځنې خلقو زیات میلان او رجحان وي نو که چا ته
داسې محسوسېږي نو څهٔ د فکرمندۍ خبره نهٔ ده او
نهٔ یو صنف ته د زیاتو ورماتېدو نه دا ثابتېږي کښې
چې هغه دې خامخا مافوق الاصناف اوګرځي. هغه که ټپه
وي که هایکو.

ښاغلي رحمت شاه سائل صېب د ښاغلي اسماعیل ګوهر
په شعري مجموعه مُسکا (چې د پښتو ژبې اولنۍ د هایکو
مجموعه ده) د هایکو د صنف خلاف خپل کوم خیالات
څرګند کړي دي. د هغې لب لباب دا دے چې کښې اسمٰعیل ګوهر
خپل ګڼ شاعرانه خیالات په دغه پېرایه کښې ضائع کړیدي.

د حېرانتیا خبره دا ده چې ښاغلي سائل اخر دا څنګه منلې
دي چې کښې تخلیقي روح د یو مخصوص ظاهري کالبوت پابند
او محتاج وي او که د یو معلوم هیئت په چوکاټ کښې تخلیقي
جذبه خپل اظهار اونکړي یا له ځان سره د رائج اصنافو
نه بېل څهٔ شکل راوړي نو خپل افادیت به اوبائیلي.[14]

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مسائلو سبب خپل ذاتي تاثر څرګندوي. شي خو منلې شوې حقیقت دا دی چې هر روح د خدای په قدرت د جوهر خوښه او انتخاب پخپله کوي نو معقوله خبره دا ده چې هر تخلیقي روح دې د خپل نوع فطري امتزاج ته پرېښودل شي ځکه نو مصنوعي اختلاط به یې له برمه او غورځوي. مقصد دا هم نه دی چې فني حکمت عملي نه دې کار نه اخستې کېږي. بهر حال که یو تخلیقي غورځنګ د هایکو پېرایه کښې ځان ښکاره کول غواړي او جبراً یې څوک د غزل چاربیتي یا ټپې فارم یا سانچې ته اړول غواړي نو دا به غیر فطري او خطرناک به وي لکه چې د معمول خلاف ماشوم یې له څه ضرورت نه په لوی اپرېشن پیدا کولو له ترجیح ورکړې شي.

تخلیقي جوهر خو د ملغلرې په مثال دی. هغه که هره پېرایه او هر چرته وي خپل قدر او قیمت نه ورکوي. البته د جوهري د نظر موجودګي پکښې بنیادي شرط دی. مشرانو ویلي دي چې لعل په ایرو کښې نه پټېږي ځکه زه دا دعوی کوم چې د اختلافاتو او مخالفتونو ایرې به د هایکو لعل کله هم پټ نکړې شي خو شرط پکښې دا دی چې د هایکو په ورستو د یو لوی تخلیقي روح انګازې راپورته کېږي. ورسره دا خبره هم زیاتوم چې هایکو شاعرانه خیالات نه ضائع کوي. بلکې بقا او دوام ورته وربخښي. که داسې نه وه نو د مسائلو سبب

د تنقید نه پس به چا هم هایکو نه وه لیکلې خو ثابته شوه چې د خیال لوړوالی، د جذبې افاقیت، د ژبې د نزاکت ادراک او شعور او د تخلیق د زړه چاودون څرېکې که په هر صنف کښې وي د خپلې لارې خنډونه پخپله لرې کوي او بیا دا هم ده چې سپرلي خو د خپلو واړه رنګونو په سبب سپرلې وي او س که څوک وائي چې د ګلاب د ګل ورېږي دې په هر ګل کښې پیدا شي ځکه نو ټول ګلونه په د خپلو همه نکهتونو باوجود ضائع یا ورک شي نو څو مره بې ځایه به وي.

محترم ښاغلي اباسین یوسفزي چې په خپلې شعري مجموعې "غورځنګونو" کښې یې د خولې د خوند د بدلولو دپاره هم یوې ټپې قدرې له ځای نه دی ورکړی خو بیا هم د ټپې د مدافعینو په صف کښې او درېدل غواړي (اګر چې زما په خیال ټپه دومره قوي صنف دی چې د چا د هیڅ قسمه د دفاع څه حاجت ورته نشته)

ښاغلي د ورځپاڼه مشرق پېښور په یو کالم کښې د "ہائے کیوں" د سرخط لاندې د هایکو خلاف په داسې استهزائي پېرایه کښې خپلې وسوسې څرګندوي. لیکي:

" ہائیکو کی مٹھاس سے بھی انکار نہیں .... لیکن پشتو عوامی ادب میں اس سے زیادہ شگفتہ روح پرور اور پُر مغز صنفِ سخن ٹپہ موجود ہے۔ ٹپے کے مختصر ترین پیرائے میں جس

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

قدر تغزل ہے وہ ہائیکو کی قسمت میں کہاں - ٹپہ پختون
جبلت، ذات اور فطرت کا سچا ترجمان ہے - ٹپے اور ہائیکو
میں فنی اعتبار سے تمیز یہ ہے کہ ہائیکو میں تین مصرعے ہوتے
ہیں اور ٹپے کی خوبی یہ ہے کہ اس میں تین کے بجائے دو مختصر
مصرعے ۹ + ۱۳ کی بحروں میں ہوتے ہیں ------- اور
فیثا غورث کے نزدیک ۲ کا ہندسہ تخلیق کی علامت ہے
اس بنا پر دو مصرعے ٹپے کو سہ مصرعی ہائیکو سے طلاق
دینا عقلمندی نہیں ۔" [۱۳]

زما په خیال ښاغلي اباسین ته ددې خبرې علم ضرور
پکار و چې د اصنافو د بقاء په ورستو یو زوراور تخلیقي
قوت موجود وي او کله چې هم یو صنف د تخلیقي جوهر نه
عاري شي هغه که ټپه، چاربیته، قصیده او هایکو وغیره
هر صنف وي بیا خپل وجود برقرار نهٔ شي ساتلے او س
که د یو پښتون شاعر تخلیقي زور په ټپه کښې ژوند راپیدا
کولے شي نو هم د هغې شاعر د تخلیقي قوت نه به اخر بیا
ولې په هایکو کښې ساه اوخي - ددې باوجود چې هیڅ تخلیقي
جبر او غیر فطري قدغن پرې هم نهٔ وي لګولے شوے - بهر
کیف زهٔ ښاغلي اباسین ته داسې ګڼې شمیره ټپې په ګوته کولے
شم چې هیڅ ادبي ښکلا او عوامي کشش پکښې نشته اګر چې
څوک به ورته هم د ټپې وېلو نه انکار اونکړي . او س که
محض د ټپې پیرایه د تفوق معیار ګڼلے کیدے نو داسې به

ولې کیدل - مقصد دا چې د تخلیق جوهري قوتونو د ادب په
هره څانګه کښې د ځان ښکاره کولو توان لري - او س که څوک
نهر په ګوته پټول غواړي نو څوک به ورته اخر څهٔ اووائي -
ښاغلي اباسین په ټپه کښې د تغزل د موجودګۍ دعویٰ
هم کوي چې مناسب نهٔ ده - په اصل کښې تغزل د غزل سره ترلے
وصف دے لکه چې څرنګ په رباعي کښې تربع په تشبیب کښې
تشبب او عقل سره د تعقل نسبت وي - هم دغه رنګ په غزل
کښې تغزل وي او س که ښاغلي اباسین دا نهٔ ویل غوښتل چې
په ټپه کښې تبب یا ټپبب وي نو ښهٔ په سهولت یې دا ویلے
شو چې په ټپه کښې بې انتها خوږ والے او شعریت وي - ممکنه
ده چې د ښاغلي اباسین په دې حقله خپل څهٔ ځانته منطق
وي . هسې څوک څوک تغزل ثابتول غواړي - نو په کاڼي
هوا، چینه، اواز، ځواني او مینه وغیره وغیره کښې به یې
هم ثابت کړي ولې هیڅ علمي او فني اعتبار به ورته نصیب
نهٔ شي . بهر حال د ښاغلي دې خبرې سره خو قطعاً اتفاق
نهٔ شي کیدے چې د هایکو دې ارو مرو درې مصرعې وي . باید
چې هغوئي د هایکو هیئتي ارتقاء په نظر کښې ساتلي وه . بله
د تعجب خبره ښاغلے اباسین دا کوي چې " ٹپہ ۹ + ۱۳ کی بحروں
میں ہوتا ہے ۔" کیدے شي چې د بحرونو نه د ښاغلي مراد د
ټپې سیلابونه یا چپې وي ولې د اردو ژبې روزمره او محاوره
خو ددې جملې څهٔ بل تعبیر وړاندې کوي او دا غلط فهمي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

تري راپيدا کېږي چې کښې يوه ټپه په کښو. څرونو کښې
ليکلي کېږي نو پکار دي چې ښاغلی په دا قسمه ټکلو نظر ثاني
ضرور کوي. ښاغلی دا هم وائي چې په ټپه کښې دوه مختصرې
مصرعې وي خو زما د معلوماتو مطابق په ټپه کښې د
يا قربان نه علاوه يوه نيمه مصرعه وي - بيا که هم
ښاغلی اباسين په خپله خبره اودرېږي او وائي چې نيمه
مصرعه هم پوره مصرعه وي نو بيا به د ا سره دا هم مني
چې ټپې کښې د يا قربانه سره درې مصرعې وي. د مختصر
لړې مختصر او د وړې مختصر مصرعې په معکوس ترتيب سره. ولې
دا دعوئ به هغه رنګ باطله وي لکه د دوو مختصرو مصرعو
د ټپې دعوئ.

ښاغلي اباسين د فيثاغورث په حواله د ۲ (دوو) هندسه
تخليقي ګڼلې ده. او د هغې نه خاية اطلاق ئې په شعري اصنافو
کړے دے. اوس خدائے دې نه کړي که چرې دا خبره او منلے
شي نو پښتانهٔ به د خپلو کښو شعري او نثري اصنافو نه
لاسونه اووينځي. ښاغلے دا هم وائي چې ټپې له په هائيکو
طلاق ورکول عقلمندي نهٔ ده خو سوال دا راپيدا کېږي
چې اخر هائيکو ته د ټپې مېړهٔ يا خاوند وېل کومه
هوښياري ده څکه چې د طلاق د استعمال حق د لارې لاروي
ته نهٔ وي حاصل. بله اهمه خبره په دې سلسله کښې دا
ده چې اباسين صيب د تنقيد په جوش کښې دا هم هېر کړي

دي چې هائيکو غريبه خو مؤنث ده او د پښتنو په اسلامي
سيمه کښې ښځو ته د طلاق حق نهٔ وي حاصل. او بيا ټپه
خپله هم صنفِ نازک دے خو ممکنه ده چې دې لړ کښې
ښاغلي اباسين څهٔ خفيه قانون سازي کړي وي. آيا د دا سې
خبرونه دا نهٔ ثابتېږي چې د ټپې په مينه کښې څنې ښاغلي
هم د ټپې پښې راکاږي چې د سړي پرې زړهٔ خوږ شي.

ګران ښاغلے اباسين خيل کالم کښې وړاندې ليکي:

" ہائیکو کی گاڑی تین پہیوں سے چلتی ہے۔ جس کو ہم دوسرے
لفظوں میں رکشہ بھی کہہ سکتے ہیں۔ رکشہ بمشکل تمام تین سنگل
سواریوں کا متحمل ہوسکتا ہے .... ٹپے کی مثال موٹر
سائیکل کی ہے جس پر بہ یک وقت تین سے زیادہ افراد بھی
سفر کر سکتے ہیں .... موٹر سائیکل رکشے کی نسبت
زیادہ ہوا دار اور تیز رفتار بھی ہوتا ہے .... ہائیکو
ٹپے کے ہاں مہمان ضرور ہے مگر اسکو گھر کا مالک نہیں بنایا
جاسکتا۔ ٹپے سے انتہائی قربت کے باوجود نہ تو یہ ٹپے کا
نعم البدل ہوسکتی ہے اور نہ ٹپے کے ہوتے ہوئے یہ اپنا
وجود منوانے کے قابل لگتی ہے۔"[14]

زهٔ منم چې تشبيهه څر ته هم ثانوي وي خو اباسين صيب
چې د شعري اصنافو د تقابل دپاره کومه غير ادبي او عاميانه
تشبيهه راوړې ده - سنجيده ذهنونه به پرې ضرور بد
وائي - خاصکر په تشبيهه کښې چې د متعلقاتو کومه سلسله

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

پرانستلې شوې ده یا کومه تمثیلي پیرایه خپله کړې شوې ده دَ تفصیلاتو باوجود بې ځایه او ناقصه ده. خو که چرې لږ ساعت له ورسره اتفاق هم اوکړے شي نو ښاغلے اباسین به دا حقیقتونه څنګه په شا تمبوي چې دَ رکشې سفر دَ موټر سائیکل دَ سفر نه زیات محفوظ او دَ عزت جوګه وي. ځکه چې رکشه کښې دَ پردې پوره پوره انتظام وي او دا صفتونه په موټر سائیکل کښې نشته. ښاغلے اباسین وائي چې په موټر سائیکل دَ درېو نه زیاتې سورلۍ هم سفر کولے شي. او رکشه کښې دا ګنجائش موجود نهٔ وي. خو ښاغلے دې ماته دا اووائي چې اخر داسې کوم ضرورت دے چې په موټر سائیکل دَ درېو نه زیات کسان سورَوي او که چرې داسې هم اوشي نو آیا خلقو ته به هغه کسان ښوني یا کم از کم ادارهٔ ګرد نهٔ ښکاري؟ زما په خیال دَ وکالت دَ ډګرۍ تر لاسه کولو نه پس ښاغلي ته دا علم ضرور پکار وُ چې په موټر سائیکل دَ ګنجائش نه زیات تنان سورېدل یو قانوني جرم دے خو ښکاري دا چې په داسې مثالونو وړاندې کولو ښاغلے اباسین ټپه چالاني کول غواړي. چې زهٔ ورسره اختلاف کوم.

محترم ښاغلے اباسین دا هم وائي چې هایکو دَ ټپې کره مېلمنه ده. او مېلمانهٔ څوک دَ کور مالکان نشي جوړولے زما په خیال داسې سوچ نهٔ صرف تنګ نظري ده بلکې

دَ پښتنو دَ تاریخ، تهذیب او دَ روایاتو نه هم دَ لاعلمۍ ثبوت دے. ځکه چې پښتنو کره که دَ سر دښمن هم پناه واخلي نو پښتانهٔ ئې په خپله توره او په خپله وینه حفاظت کوي هم دغه مزاج دَ پښتو ژبې دے چې یو ځل کوم صنف خپل کړي نو بیا ئې نهٔ پردي کوي. اوس که بالفرض ټپه هایکو دَ کور مالکه جوړه کړي نو دا خو به دَ ټپې اعلیٰ ظرفي وي او دغه رنګ به ټپه نوره هم دَ قدر وړ اوګرځوي. حالانکې حقیقت دا دے چې دَ هایکو وجود دَ ټپې دپاره پیراسائټ Parasite نهٔ دے. بلکې هایکو دَ جهد للبقاء په سفر کښې ځان له نوي نوي منزلونه لټوي. چې دَ ځنې استثنائي صورتونو نه یو اړخ ته ټپې سره هېڅ مشابهت او مماثلت نهٔ لري بلکې دَ ماډرن سنسبلټۍ او جدید حیاتو په حواله هایکو دَ ټپې نه څو قدمه وړاندې روانه ده. ځکه خو دَ ښاغلي اباسین دا ضد هم بېخي بې ځایه دے چې ګنې دَ ټپې په موجودګۍ کښې هایکو خپل ځان ژوندے نهٔ شي ساتلے په دې حقله دَ ښاغلي زبېر حسرت دا تجزیه دَ لوستلو جوګه ده. لیکي:-

"څهٔ موده وړاندې زمونږ پښتو لیکونکیو ډَرګه
"څریکه" "ترائیلي" او هایکو غوندې نوؤ
صنفونو باندې خپله طبع ازمائي شروع کړې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ده. او خپلې کلهې توانائي پرې صرف کوي ګیا دي.
دغو اصنافو کښې "څریکه" او "ترایلې" داسې و
چې خپل وجود کښې د توانائي د فقدان له سببه
ئې څ په وړاندې سفر جاري ونهٔ ساتلې شو
او لا ئې په سر کښې پوښې نهٔ ده وهلې چې
خپل منطقي انجام یا طبعي مرګ سره مخامخ شو
یواځې "هائیکو" داسې تېز او تُند جاپاني صنف
دی چې په پښتنه خاوره کښې ئې خپلې جرړې
مضبوطې کړې........ دا جاپانے صنف د خپل
مخصوص مزاج، طرز او کړهٔ وړهٔ حامل وو. ولې
ددې په ځانګو کښې پښتنو شاعرانو د پښتون
بوټي قلمونه ونګول او نن دغه بوټے وده کوي
او د ډیوې تنه وړې وني شکل اخلي. د پښتنو
سترګو ته ئې داسې رنګارنګ ګلونه سپړدي دي
چې ښائست او سینګار ته ئې سترګې برېښي." [15]

ښاغلے اباسین په خپل کالم کښې یو عجیبه خبره دا
هم کوي. لیکي:

"میں ادب کے ادبی مفتی کی حیثیت سے یہ فتویٰ جاری کر رہا ہوں کہ پشتو ادب میں ٹپہ کے ہوتے ہوئے ہائیکو کی بدعت کی چنداں ضرورت نہیں۔" [16]

ګران ښاغلے دلته یو وارې بیا تیندک شوے دے. ځکه چې

اول خو په ادب کښې د مفتیانو د سره جواز نهٔ راپیدا کېږي
ادب څهٔ شریعت کورټ خو نهٔ دے او که چرې د ښاغلي دا
ارمان وي چې ګنې هغه دې د ادب وړبے مفتي او منلے شي نو
بیا پکار نهٔ وه چې ځان ته ئې د ادبي مفتي نسبت کړے وے
ځکه چې دغه رنګ انکسار او افتخار دواړه راېوځاے کېږي
او دا عمل اجتماع ضدین ګڼلے کېږي. دا حقیقت دے چې د
اعلی د تلازې او د علم د وصف نه سیوا مفتي مفتي کېدے
نهٔ شي. ممکنه ده د مفتي اعظم د منصب په وجه ښاغلے
ددغې غلط فهمۍ ښکار شوے وي او دغه رنګ ترې د ادبي
مفتي دا بې لارې کوونکې اصطلاح سرزد شوې وي. بیا هم ښاغلي
ته دا پته لګېدل پکار وه چې د ادبي مفتي د نسبت سره فتوی
د منلو او حجت قابله نه پاتې کېږي. خو زما په خیال ګران
ښاغلے اباسین لوستونکو ته دا وېل غواړي چې ما هر څه
فرمائیلي دي یا زهٔ چې هر څه فرمایم. هېڅوک ئې هم او نهٔ
منئ. یا دا هم کېدے شي چې ښاغلي اباسین د ادبي او مفتي
ادبي مشورو ورکوونکي ته د ادبي مفتي ټائټل ورکوي.
والله اعلم بالصواب.

بیا هم زهٔ نهٔ پوهېږم چې ښاغلے اباسین هائیکو ته
بدعت په کوم خیال وېلې دي ځکه چې د تخلیق عمل یو
مقدس او سپېڅلے عمل دے. او هر کله چې هائیکو د تخلیقي زړهٔ
چاودون را زېږېدلے یو ژوندے شعري صنف او ګرځېدو

Scanned by CamScanner

نو بیا ولې ښاغلي اباسین چې خپله هم د لفظ د حرمت منونکی دے دا ناروا خبرې کوي خو داسې ښکاري چې په ګران ښاغلي د بدعت معنٰی په سم ډول نهٔ ده منکشفه شوې او د تفهیم په سلسله کښې د ذهنې انقباض او عدم سهولت ښکار شوے دے.

د ساهو لیکوالو د څلیرویشتم اپریل دوه زرم د روداد ترمخه ښاغلي ډاکټر راج ولي شاه خټک صیب دا سوال را اوچت کړو چې لکه څنګه چې په موسیقۍ کښې خپله ځانته یوه پیژندګلو لري ایا هایکو هم په پښتو موسیقۍ کښې ځانته یو داسې پیژندګلو او ځانګړے آهنګ را پیدا کولے شي او که نه.

د ښاغلي ډاکټر صیب په خدمت کښې عرض دے چې موسیقي او ادب دواړه ځان ځانته ځانګړي دي - عموماً هنرمندان او نقادان د موسیقۍ شمار په لطیفو فنونو کښې نهٔ کوي. او ثانوي حېثیت ورله ورکوي. نو اوس که چرې هایکو د موسیقۍ په زیر و بم نغمه نغمه نهٔ شي نو بیا هم د هغې په ادبي مقام کښې هیڅ کمے نهٔ راځي. دویمه خبره دا ده چې هایکو هم غنائیت، لے، آهنګ او ردهم لري نو هیڅ وجه نشته چې سازونو سره دې هم آهنګي پیدا نهٔ کړي په دې سلسلې کښې د ښاغلي محمد ایاز غزل او ښاغلي شکیل نایاب هایکو د مثال په طور وړاندې کېدے شي چې

د زړهٔ راښکونکې موسیقۍ د نشیب و فراز سره ئې راز و نیاز کړے دے.

د ذکر شوي روداد مطابق ښاغلي ډاکټر راج ولي شاه خټک دا خیال هم ښکاره کړو چې هایکو په پښتو کښې څکه خو ښه ایزې او مقبولیت ئې بیا موندلے دے چې په پښتو اولسي ادب کښې دې سره تړه دوه نکے صنف شته. اوس تحقیق پکار دے چې هایکو پښتو ادب ته د جاپان نه راغلې ده که نه جاپاني ادب ته د پښتو ژبې نه ورغلې ده. ولې ښاغلي قلندر مومند دې خیال سره اتفاق اونکړو او څرګنده ئې کړه چې هایکو د جاپان یو معروف او منلے شوے شعري صنف دے. لهذا نهٔ دې پکار چې مونږ دې د هر راتلونکي صنف جرړې په خپله خاوره کښې د لټول ضد اوکړو. او بیا په داسې صورت کښې چې هیڅ قرینه پرې دلالت هم نهٔ کوي. زما په خیال د ښاغلي قلندر مومند رائې په دې لړ کښې ښځې درسته ده. څکه چې هایکو د جاپان د اوږد نظم هائي کائي نه په تجرباتي بنیادونو رابیله کړې شوې ده. که چرې دا وویلے شي چې د هایکو جرړې په هائي کائي کښې دي نه چې د پښتو په اولسي ادب کښې نو مناسب به وي ولې بیا هم که په دې سلسله کښې څوک تحقیق کول غواړي نو قدغن پرې نهٔ دے لګول پکار. ممکنه ده چې دغه رنګ نوي انکشافات مخې ته راشي.

زه منم چې د ټپې غندنه کول خپلې تهذيبي او ثقافتي جرړې غوڅول دي. يو باشعوره فرد به هم داسې نه وي چې داسې به اوغواړي خو زه دا هم نه غواړم چې هايکو دې د پښتنو په مېلمه دوسته سيمه کې له څه جرمه تهمتې او بې له څه گناه سنگسار کړے شي. اول زما خيال وُ چې د هايکو او ټپې موازنه او مقابله غېر فطري ده. بيا مې سوچ اوکړو که چرته په دې بهانه د پښتو تنقيد جولۍ د بېش بها ملغلرو نه ډکېدے شي نو قباحت په کښې نشته. چونکې د هايکو په فني او فکري ارتقا ما په خپل مضمون "د پښتو ادب کمپيوټر هايکو" کښې تفصيلي خبرې کړې دي نو بې ځايه به نه وي که د پښتو ټپې په حقله هم څه اووايم.

دا حقيقت دے چې د ټپې کښې توصيفي اړخونه شته خو ځنې خويونه ئې داسې هم دي چې د تجربې او ارتقا ښځې توان نه لري او په ذهنونو يوه سترې کوونکې خاموشي خوروي. د مثال په طور هره ټپه د "يا قربان" يا "لکه زار" نه شروع کېږي چې د لوستونکي يا اورېدونکي په وينه کښې د يکسانيت زهر خوروي. او ددې ډانگورو د ملاتړه بغېر يوقدم هم وړاندې نشي تلے. البته ځنې پوهان "يا قربان" د ټپې لازمي جز ونه مني. بحرتقدير ددې نزاعي اړخ نه يو طرفته دومره خبره دا ده چې ټولې ټپې په يو

واحد، متعين او معلوم وزن او اهنگ کښې دي او په هيڅ حال کښې د خپلو تړلې شوو اوازونو دائره يا حصار نه شي ماتولے. او د خپلو سرونو له جادو نه نشي راوتلے چې زما په خيال د مرکزيت يو رنځ دے.

بناغلي پروفيسر داور خان داؤد ليکي:

"د ټپې خپل يو مخصوص او محسوس هئيت FORM بحر يا اهنگ (Rhythm) دے چې په يوه نيمه لنډه مصرعه کښې يو ډېر اوږد او طويل مفهوم بيانوي"

نه پوهېږم چې بناغلي داؤد صېب د يوې نيمې مصرعې په ذکر کښې "يا قربان" په څه مصلحت نظر انداز کوي. بحر نوع زه منم چې په معنوي اعتبار ټپه په کوزه کښې د سمندر بندولو اعجاز دے خو دا هم حقيقت دے که يوه ډېره ښائسته پېغله هم وي او يو رنگ جامه اغوستل ئې وظيفه کړې وي نو د ظاهري لباس يکسانيت به ئې د ښائست د کتو اړخونه نه د ذوق او دلچسپي سترگې بل اړخ ته واړوي اوس که هم هغه پېغله د وخت د تقاضو مطابق د نوې فېشن معقول او رنگارنگ جامې واغوندي نو د ژوند څومره سپړلي به ئې ښکلا کاتو ته کچکول په لاس اودرېدل غوره کړي. نو بايد چې د هايکو منکرين او مخالفين د اصولي مباحثو نه قطع نظر خپل قيمتي وختونه بې ځايه د ټپې په وکالت او د هايکو په مخالفت کښې نه

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ضائع کوي. بلکې ټپه دې د نوو، مناسبو تجربو سره اشنا کړي او داسې هیئتي، داخلي او خارجي تجربې دې په کښې اوکړي چې د فکري رفعت سره سره یکښې په هیئتي او ساختیاتي سطح هم دا صنف د تنوع سره مخ شي. خو دا کار ډېر ریاضت، لوړ سوچ او هنرمندانه جرأت غواړي. کېدے شي چې ځنې پوهاند دا هم اووائي چې د هیئتي تجربو او تنوع دا عمل به د ټپې پېژندګلو ورکه کړي - دا هم ممکنه ده چې یو نقاد خوله راپورته کړي چې د ټپې خپل خاص او معلومه وضع د ټپې د بقا او استحکام ضمانت دے او دا چې دا خاص رنګ په ذوق او ذهن بېخي د ستومانۍ لړۍ نه راولي خو زما په خیال په دې ماډرن ایج کښې به دا قسم خیالات محض یو جذباتي رد عمل وي یا د عادي نشئي د اضطراب کوکه به ورته وېل زیاته ښه وي. ما ته پته ده چې کاڼي په ځائے پروت وي نو درونډ وي خو هوښیاران دا هم وائي چې اوبه په ځائے اودرېږي نو وسنو شي او بیا تخلیقي اصناف د کاڼي د جمود خاصیت نه، بلکې د اوبو د روانۍ او تحرک د خویونو په خپلولو ژوندي اوسي. ځکه زه غواړم چې په ساختیاتي اعتبار هم په ټپه کښې د بدلون مناسب تحریکونه راتلل پکار دي. ددې وضاحت سره چې دا به د ټپې د ارتقا مخې وي نه چې د ټپې د انقطاع. اوکه چرې دغه تجربې د ټپې د روح سره

متصادم نه وي. نو لازماً به خپلې بنې مضبوطې کړي. ګني نو په بل صورت کښې به ئې ادب پخپله د نامقبولیت فیصله واوروي.

دا هم حقیقت دے چې ځنې نوي شاعرانو په ټپه نه صرف تضمین کړے دے بلکې ورله ئې د یو مستقل صنفي شکل ورکولو هلې ځلې هم کړې دي. ښاغلے سعید ګوهر ددې فارم او هیئت تعارف په دې ډول کوي.

"دا د ټپې د ړومبۍ مصرعې نه شروع شي او په درېمه مصرعه ختم شي. ددې منځ ترمنځه شپږ نورې مصرعې چې د ټپې مضمون سره تعلق لري هم وي. اول شعر ئې د ټپې د اولنۍ مصرعې سره هم قافیه وي. د دوېم شعر دواړه مصرعې ئې خپلو کښې هم قافیه وي. دا ددې صنف اوله برخه ده. ددې وزن د ټپې د ورمبۍ مصرعې مطابق وي. دې نه پس دوېمه برخه کښې څلور مصرعې سره د ټپې د آخري مصرعې وي. دا دواړه د ټپې د مصرعې سره مترادف او هم قافیه وي ددې وزن هم هغه وي چې د ټپې د آخري مصرعې دے."[۱۸]

مثلاً:

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

اند ښېښتې مه کوه جانانه
دا خو دې باسي له جهانه
دا به دې کور جوړ کړي په زړه کښې
ستا د ګوګل په ښاریه کښې
ځان ترې ساته ښځې اوږده لرې لاسونه
کړي به خازه ستا د رخسار تازه ګلونه
ځکه خو وایم چې ډېر مه کوه غمونه
اند ښېښو خوار کړل تر شودو سپین بشرونه

لوستونکي دې پخپله فیصله اوکړي چې په دې تجربه کښې ټپې د محبوبۍ د قلا صورت اختیار کړے دے او که نه. او دا هم چې دې شکل ته تجربه وئیل پکار هم دي. زما په خیال دې عمل د یو نوزایئده صنف د تعارف په قربان ګاه ټپه قرباني کړې ده. ځکه چې په ښودلي شوي صورت کښې په ټپه کښې د داخلي تجربې او هیئتي تنوع هیڅ نمونې په لاس نه راځي او د ټپې خپل شناخت پکښې هم ورکېږي. (لهذا تجربه محض د تجربې دپاره نه ده پکار بلکې د یو صنف د پرمختګ خیال پکښې ساتل لازمي پکار دي.)

هم دغه حال د ښاغلي سهېل خټک د مجموعې ټپه ایز هم دے د مستقل عنوانانو تر لاندې آزاد نظمونه لیکلے شوي دي او آخري دوه مصرعې ئې د ټپې ورمیو مصرعو سره په قافیو کښې تړلي دي او بیا لې د یوې ټپې په ترون

نظم سره ته رسولے دے چې د نظم نقطه عروج یا کلائمکس ورته وئیلے شي. خو متاسفانه زه به دا اووایم چې د ښاغلي سهیل خټک ټپېز هم د ټپې په ستړیځ کښې هیڅ ارتعاش نه دے راوستلے.

دغه رنګ ښاغلي راج ولي شاه خټک هم په ټپه کښې د تجربې په خیال تر خپله حده کوششونه کړي دي. خو دا کوششونه هم کم او زیات د ښاغلي سهیل خټک د ټپېز سره مماثل دي.

اوس که زه دا اووایم چې دا ټولې هلې ځلې د ټپې هیئتي تجربې نه دي بلکې په ازاد نظم کښې د ټپې د پیوند کارۍ او قلم لګولو هڅې دي نو زیات موزون به ځکه وي. چې په داسې واړه صورتونو کښې د ټپې په قدیم فارم باندې هیڅ ارتقائي اثر نه دے غورځېدلے بلکې د نورو ګڼو لنډو او اوږدو مصرعو امېزش د هغې جامعیت او اختصار ته هم نقصان وررسولے دے. لهذا دې سلسله کښې داسې تجربې پکار دي چې د ټپې د مزاج تکمله خو وي ولې د ټپې د فطري او فني غوښتنو او خوږو ورو امکاناتو دائره نه ماتوي یعنې ساختاتي ارتقا دې د ټپې د فضائي سرحدونو نه بهر نه اوځي چې د انقطاع حد پرې جاري کړي. مطلب دا چې ټپه دې د خپلو کړو وړو مطابق ځان ته د نوي ادبي تحریکونو رنګا

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

رنګ جامې ضرور اغوندوي. خو د لباس دپاره دې خپل وجود نه لنډ او تنګ کوي. هيله لرم چې لوستونکي به زما په اشاره پوهه شوي وي.

بهرحال د خپلې موضوع نه د يو خاص قسم کړېز او څنډه کولو نه پس بېرته واپس راځم. او لوستونکو نه پوښتنه کوم چې دا بحث چې تېره شو دغه هايکو بنده نه ده. د ټپې په موجودګۍ کښې د هايکو د تخليق جواز نشته يا هايکو زمونږ د خاورې سره هيڅ خپلوي نه لري. آيا دا بحثونه پښتو ژبې او ادب ته څه فائده ور رسولې شي. او د هايکو په راتلو پښتو ادب ته آخر کوم زيان او تاوان ور رسېدلې دې.

زه دا خبره منم چې هايکو د پښتنو د خاورې نه رازېږېدلې شعري صنف نه دې خو ولې که يو بهرنې صنف د پښتون د تهذيب او کلچر د ارتقا او احيا ذمه په خپل سر واخلي او بنه په ايمانداري سره ئې خدمت کوي نو د پښتنو عدالت به ورله دغې خدمتګذارۍ دا سزا ورکوي چې د سر غوڅولو فيصله ئې صادره کړي. کله هم نه ځکه چې پښتانه د خپلو وفادارو په مرګ مړه او ژوند ژوندي وي. ځکه خو د ځينې پښتنو ناقدينو د هايکو سره معاندانه رويه زما د پوهې نه بهر ده.

بهرکيف دا حقيقت دې چې هايکو په دومره لږ وخت

کښې په پښتو ادب کښې ځان ته دومره لوې مقام پيدا کړې دې چې تصور ئې هم نه شي کېدې دغه وجه ده چې ټپه چې زرګونه کاله تاريخ لري او د پښتو ژبې زوړ او قديم زرخېزه شعري صنف دې. اکثرو نقادانو هايکو سره اوږه په اوږه او دروله او د دواړو تقابل ئې شروع کړو. زما په خيال د ټپې او هايکو موازنه کول په خپله د هايکو د مقبوليت او برياليتوب سندنامه ده. ځکه چې هايکو پښتو ادب ته تقريباً شل کاله مخکښې راغلې ده. چې يو ادبي صنف په دومره لږ موده کښې خپل طبعي بلوغ ته هم نه شي رسېدلې ولې په هايکو د پښتو په سيمه نه صرف ځواني او ځوبن راغلې بلکې د يوې اندازې مطابق شپږ زره کاله زوړ صنف ټپې سره ئې ناقدينو مقابله هم شروع کړه. اصولاً خو د شپږ زره کاله استيبلشډ صنف او د شلو کالو د نو وارد صنف مقابله هم د عقل او منطق خلاف ده خو ولې که داسې کېږي نو دا ددې خبرې روڼ ثبوت دې چې هايکو نه صرف د پښتنو د نفسياتو خبرياله ده بلکې د پښتانه ئې د خپل ذوق ترجمانه هم مني. ددې باوجود که ځينې خلق د هايکو مخالفتونه کوي نو زيات نه زيات تېر نه دا راز راڅرګندېږي چې هايکو کښې يې څه تخليقي زور پروت دې ځکه چې کمزوري ځينونه د عدم اختلاف باوجود هم ځان ژوندې نه شي ساتلې زما يقين

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دے دَ هایکو دَ منکرینو بې ځایه ضد و نه په هایکو دَ اسمان رفعتونه ته یوه نه یوه ورځ خامخا ورسوي دا مبالغه نهٔ ده بلکې ددې خبرې دمنې ځنبې، ژوراثار او ژوندي شهادتونه دا ښکاره شوي دي.

او س که زما دَ خبرونه څوک دا غلط تاثر اخلي چې ګنې زهٔ هایکوله په ټپه فوقیت ورکوم نو دوی به به کوي. زما خو دَ زړهٔ له تله دا اواز راپورته کېږي چې دَ پښتو ژبې او ادب لمن دې فراخه شي او هغه ټول اصناف دې پښتو ژبې ته راشي - چې ژبه او ادب پرې وده مومي - ذوق ته پرې تسکین رسي - ذهن ته تفریح بخښي - ضمیر پرې رابېداریږي او ژوند پرې روښانه کېږي.

زهٔ محسوسوم چې دَ ټپې او هایکو ځان ځانته میدانونه او جدا جدا تشخص دے البته دَ ادبي رشتې په اساس دا دواړه یو بل سره په ځنې موقعو مرسته ضرور کوي خو دَ یو بل حقونه چرې هم نهٔ را لاندې کوي او چونکې دَ داړه مباحثو باوجود دواړه اصناف دَ پښتو او پښتنو سره تړلے شوي اصناف دي نو دَ یو غندنه هم عقلمندي نهٔ ده - بله دا خبره چې اعلیٰ ادب په موضوعاتي او صنفي دوارو حوالو دَ جغرافیائي بندېزونو، نسلي امتیازونو او طبقاتي تقسیم نه بالاتر دي نو دا بحث چې دا صنف زمونږ ابائي صنف دے او دا بل پردے او مهاجر صنف دے او بیا په

دې بنیاد صنفونه دَ خوښې او ناخوښې باعث ګرځول هېڅ دور اندیشي او دانشمندي نهٔ ده -

ښکاره خبره ده چې هغه خلق دَ پښتو ژبې او ادب بېخي خوا خوږي نشي کېدے - څوک چې هایکو دَ پښتو ژبې نه ویستل غواړي او نهٔ او س هایکو دومره ورکه سپکه او بې څوکه ده چې څوک به ورته په کږو سترګو اوګوري -

په درناوي
اظهار الله اظهار
لیکچرر اردو څانګه
اسلامیه کالج پېښور یونیورسټي

Scanned by CamScanner

مأخــــذات

(۱) آزاد اشنغرے ، دَ اظهار دَ هائيکو تجزيه ، ورځ پاڼه وحدت پېښور ، ۹ ، مئ ، ۱۹۹۸ء .

(۲) اظهار الله اظهار ، راته غوږ ونو کښې ښکرې شرنګوي سلمان پرنټرز جنګي محله پېښور ، يکم جنوري ۱۹۹۸ء .

(۳) اسير منګل ، ايک نوجوان شاعر ، اظهار الله اظهار ورځ پاڼه مشرق پېښور ، ادبي ايډيشن .

(۴) مشتاق مجروح يوسفزے ، اتّی اينډ کو هايکو ، غير مطبوعه .

(۵) اظهار الله اظهار ، راته غوږ ونو کښې ښکرې شرنګوي سلمان پرنټرز بابو جهنډ روډ پېښور ، يکم جنوري ۱۹۹۸ء .

(۶) اسير منګل ، ايک نوجوان شاعر ، اظهار الله اظهار ، ورځ پاڼه مشرق پېښور ، ادبي ايډيشن .

(۷) مشتاق مجروح يوسفزے ، اتّی اينډ کو هايکو ، غير مطبوعه

(۸) ايضاً ايضاً ″

(۹) ايضاً ايضاً ″

(۱۰) پروفېسر داور خان داؤد ، ټپه او جديديت ، ص : ۹۷ تماس پښتو کوټه ، سلسله نمبر ۶ ، کال ۱۹۹۶ء -

(۱۱) پرېشان داوُدزے ، ورځ پاڼه وحدت پېښور

(۱۲) خبرې اترې ، پښتو اکېډمي ، وخت يوونس نيي بجې ، ۱۹۹۷/۱۰/۱۹ -

(۱۳) اباسين يوسفزے ، ہائے کيوں ، ورځ پاڼه مشرق پېښور ، ادبي ايډيشن
ايضاً ″ ايضاً ″

(۱۴) ″

(۱۵) زبير حسرت ، ادب زار ، ورځ پاڼه وحدت پېښور ۲۳ فرورې ، کال ۱۹۹۸ء -

(۱۶) اباسين يوسفزے .” ہائے کيوں “ ورځ پاڼه مشرق پېښور ادبي ايډيشن .

(۱۷) پروفېسر داور خان داؤد ، ټپه او جديديت ، ص : ۹۲ تماس پښتو کوټه ، سلسله نمبر ۶ ، کال ۱۹۹۶ء

(۱۸) سعيد ګوهر ، ” دَ پښتو شاعرۍ او وړه اصناف “ اولس کوټه ص : ۲۹ تا ۳۷ ، نومبر ، دسمبر کال ۱۹۸۸ء -

نوټ :- حواله نمبر ۱۸ دَ مقاله نګار دَ مقالې تلخيص دے چې د ګران پروفېسر داور خان دَ قلم کاوش دے . لهذا دَ هغوي په شکريه او ډېره منِنه -

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډېر ګنهګار يمه خو ما اوبخښه
ربه منت کومه ما سره بس
له مرګه پس حساب کتاب مه کوه

اے د کلهم انسانيت رسوله
تا چې څرګند کړۀ د ژوند ټول رازونه
ربّ سلسله د نبوّت ختمه کړه

نشته پروا که سنګسارېږمه زۀ
مرمه په دې چې داسې نۀ دي پکار
کاڼي د ګل په لاس کښې خوند نۀ کوي

نن مې له هر څۀ نه يقين پورته شو
ميانديې چې هم بچو کښې فرق کوي
اوس به د چا جولۍ ته ځان غورځوم

ربّ دې کړه وران د ېښتنو وطنه
اوس در کښې غښې د ژوند پاتې نۀ دي
زامن د پلار مړي ته لاس اچوي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

راشه په چم کښې دښمنې جوړې کړې
ځان کړې ماجانه بیا مې نهٔ پېژنې
نور به دَ ښکلو په سر شر نهٔ کوم

مرګ دې دَ داسې ښتنو پرده شي
چې دَ اننګې ګلونه اوشو کوي
ترېنه ظالم له ګلدسته جوړه کړي

څهٔ په سکون سره ژوند ون تېروُم
یو خوا پېټې کښې اوبهٔ خور کومه
بل پله اور بل کړم دوُمه واچوم

چا جینکۍ په لاره کړې نهٔ دي
ونېل مې سترګې به اوس نهٔ پټوې
ورته زما دَ وینې ډِرپ ختي دے

وائي جانانه بې اسرې مې نکړې
زهٔ به ګیله څهٔ دَ پردو نهٔ کوم
چې خپله مور رابانډې کور ورانوې

پرې به هوارې کشالې شي بلا
که دَ خېرات نه دَ خانانو دَ مرګ
غریب دَ خپل وادهٔ ډوډۍ سازه کړي

Scanned by CamScanner

چې دې یوازې کړم په نیمه لار کښې
نو زهٔ له ځانه داسې ورک شوم لکه
دَ میاندو غېږې چې خالي پاتې شي

بل څوک به څرنګ رانه تا خپلوي
دومره پاسته که ددې خوږ کاڼې وو
نو ګېدړانو به وو ټول خوړلي

شمېر زهٔ دَ کلي شریفانو کښې یم
څوک چې لوټم هغه مې قدر کوي
شمله چې جګه کړمه غلا له ځمه

یم بې روزګاره انتږویو له ځمه
مینه کوه خو راتر غاړه نهٔ شي
چې دَ جامو استرې مې ماته نهٔ شي

بازار کښې ګرځي ښځهٔ ښکاره مخونه
خو موږ چې اووینې څادر کړي په سر
زموږه ښځې موږ نه ستر کوي

شېرینې ښځهٔ داده چې زړهٔ کړو صبر
اوس دَ انصاف طمع له چا نه کوي
غلهٔ دَ قاضي کور. کښې پناه اخلي

(c) ketabton.com: The Digital Library

خیر که دې سر نه لوېږه پرېوته
چې طوفانونو کښې راګېر شي د ژوند
څوک به له یو بله ستړونه کوي

بیا په وطن کښې زلزله راغله څه
پېغلې له کوره په تلوار راووځي
رب دې جوړې کښې زمونږ خېر واچوي

د للمې ګل له خو باران اسره وي
شپېرې تبې به راشي نه په ما
چې پېغله ناوې رانه مور کره څي

نو زما شونډې به پترۍ نه نیسي
زه چې نامه د خوشبویو اخلم
د ګل په څانګه باندې اور اولګي

ستا بې رخۍ د هېرېدلو نه دي
چې تصویرونه دې هم ګورمه نو
وېره که مې تږول کلې په کانړو اولي

وایې زما غریبي بدې نه شي
خو ساه مې اوځي چې د چم جینکۍ
راته ودونو کښې کالي پسخوي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

په لوږو تندوئ پروا نشته دے
وائ په ګېډه دې ډهره يم خو
راله پيدا چرته د سرسپورې کا

اومنه دا خاطر دې جمع لره
مينه زما د غلو تمثا خو نه ده
چې ئې په لاړو ګڼ کوے شيرينې

دا چې په څهٔ فريب کښې ګېډه ئې ته
ستا سرتېزى به هله ما منلې
که د اوبو لاره په ژرنده نه وه

په پېتو سترګو پرې باور مه کوه
شيرينې پام کوه چې تېر نه اوځې
د ملا منډه د جماعت پورې وې

محبتونه مجبورو اوخوړل
څومره سنګينه حادثه ده د ژوند
شيرينه ژاړې چې مې سرغوڅوې

بې ځايه نهٔ دې ويربدل د بنګلو
زما د تندې انتها داسې ده
بت هم رېږې چې زهٔ ساه اخلم

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښار د ړندو دے تاته ښهٔ پته ده
تهٔ د کمځو ولونه مهٔ پرانیزه
تور د سپوږمۍ په لمن پورې نهٔ شي

رب دې کړي خپرخو دا شګون ښۀ نهٔ دے
پېغله ډولۍ کښې هغې کور ته لاړه
پلار چې ئې چاله دې ځوانان وژلي

ځهٔ ننګیالي دې قاتلان د سیمې
د سر ساتلو په بدل کښې مدام
لونه جولۍ ته د دښمن غورځوي

ناپوهي خپرخو بې حسي خوره ده
بُت خو ساکانې اخستلے نهٔ شي
څوک به په کاڼو کښې قلم ټکوي

خاورې به پوے شو د تعلیم په مزه
مازیګرے چې شي چپو ته د سیند
کتاب ورلړه کړو ګلان رانیسو

ځان کښې څوک توان د تماشې نهٔ لري
بس د هوا په لور روان دې زغلي
څوک د پېریانو په ډولۍ پسې ځي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ستړي مې زمونږ د لارې ځنډ خو نه دے
چې اشاره ورسته ذره اوکړمه
نو د ښکلي ناه په يو دَو را اوځي

زړهٔ اخر صبر کړي سلګو کښې وائي
کوه چې هرڅه سره مينه کوے
خو شي له ځان کور ته را اورسوه

په هيڅ فريب دلاسه کېږمه نه
کټ چې پردے شو خو د نيمې شپې شو
سترګې مې نهٔ ورځي که ډېر ستړے يم

زړهٔ کښې مې اور د مينې بل څنګه شي
د حيا په کور کښې چې شړينې زما
لوږه ژوندے ، انګري مړهٔ پراته وي

ځمه مدام د هوا کانو په رُخ
يم د سپېرېانو د وړلاي په مثال
ځان راته مهٔ سپارهٔ بې کوره نه شي

شو ناره مې رو رو د بچي شنه کېږي
اوزهٔ په دې سوچ کښې راګېر يمه چې
دوه تورې يو تېکي کښې ځاے څنګه شي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

داري وهمه سرچينه يم دَ ژوند
تابه ليدلي وو رنګونه زما
خو که دې ستر ګې پټې کړې نه وې

زه خو دنیا ته فرشته بنکارمه
زيره له دغې ويرې نه خرابه
چې اصل ځ مې راپه ډاګه نه شي

څه بې حسي ده په ماحول کښې دينار
پراته دي قتل توريالي دَ وطن
زه هغې مون باندې بېګم سره ځم

اوس به په دې کښې تا ته څه وايمه
زار شمه ستا له سادګۍ شيريني
منې زما او خو بنه خپله کوې

دَ برسنلۍ ګل يې شيريني زما
که په جبو کښې هم منشته يې مدام
تور به دې پورې په لمنه نه شي

چې دې يهي کړو له دُرشله قدم
په مرګ حساب شولې شيريني زما
خولې ته توکلې لاړې نه راځي بيا

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

وائي ځواني به مې په کور زړه کړم
خو بې ننګې ته غاړه نۀ بېدمه زۀ
ځ به مې اوس کفن کښې هم نۀ وينې

○

نن يوې ښځې خپل خاوند ته ويل
سختې بې ځايه په ورو مۀ کوه
تۀ چې زلمے وے تا به څۀ نۀ کول

○

له سپينې ږيرې دې حيا راځي خو
مۀ وايه دا چې فرښته يمه زۀ
تۀ څومره وران وې تا ته ښۀ پته ده

دَ حقيقت دنيا کښې ژوند تېروم
په تسلو دلاسه کښېنمه نه
زۀ دَ ځوانۍ دَ خوب تعبير غواړمه

○

بلا ختلي دې په سر رقيبان
خدائے شته چې نور ورته هيڅ نۀ وايمه
خو لږه منړه ترې ضرور خلاصوم

○

دَ ميني لار کښې چې تيندک شمه زۀ
شير ينه اووائي په خود کښې اوسه
داسې دَ لوړې نه په دَو ولې ئې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا قافلې دې په سفر کښې اوسې
خو کومه لار چې د منزل لاره وه

وائي چې نن هغه سېلاب يوړله

شيرينه وائي له تا زار شمه خو
واده د ټول عمر سودا ده کمله

دا خو زما او ستا خبرې نه دي

زمونږ نصيب زمونږ په لاس کښې نه دے
وائي که اور ته موهم واچوي نو

د مشرانو فيصلې به منو

ما څه غوښتلي وو او دا څه اوشو
نن مې له هر څه نه باور پورته شو

چې مې د مړې کېږي چيچل اوليدل

دلته انصاف د چيند خانو تول دے
پړ پړ ده که داغ دې په لمن پرېوځي

سر به دې اوبايللې که پوزه کټې

او وائي خېل عزت پخپل لاس کښې دے
چې شوکوي مانه زما لوېته

نو ستا شمله به څنګه جګه ساتم

Scanned by CamScanner

غوښتنې ستا توبې بېځي داسې دي
لکه چې چرګه څوک په زور اونيسي
او ورته اوواني هاګۍ واچوه

منم د مينې تقاضې منمه
قسم دې ما به هېڅ وېلي نهٔ وو
خو واره چې خولې مېږو اوخوړې

ځوانه ځوانې او د سپرلي مازيګر
داسې په يو بل کښې غرق شوي وومونږ
چې رانه ورکې د خپل کور لارې شوې

خلق دې کار کښې زمونږ کار نهٔ لري
حد کښې دې اوسي کنې ښهٔ به نهٔ وي
مونږ خو په بيعه ځان له شر اخلو

تېښته د ژوند له تقاضو نهٔ کوم
هر څهٔ په سر سترګو منم شيريني
خو کوڼ اوسيو کښې د وبېدل ښهٔ نهٔ وي

خدائے شته دشمن مې خوشحالېږي په څهٔ
دا خو مې لويه د ژوندون ګټه ده
چې محبت کښې مې تاوان کړے دے

(c) ketabton.com: The Digital Library

دومره پوهېږي نه ماشومه ده لا
ځان ترې بچي ورک شي چې ما اووینې
لا حادثو هوښیاره کړې نه ده

○

څوارلس کلیزې پېغلې ماته ویل
پوهه په بخت ده په عمرونو نه ده
تا به دا خپلې تجربې دهوکه کړي

○

خوشحالېدم ورته بې ځایه هسې
چې د کېږدۍ تېښتې مې اورېدلې
پرې مې کړې مڼې ځان له د بڼتو څوکې

منم فرېب دی خو صحرا کښې د ژوند
ستا ځواني مړک مسکې مسکې ګواښونه
د محرومۍ احساس په شا تمبوي

○

ځان پخپل زور باندې ژوندې ساتمه
ګنې نو زه خو د قاتل اوښکه یم
ماله به څوک په زړه کښې ځای راکوي

○

ژاړې له سره لوپټه درې کړې
واڼې بهر له کوره شپې مه کوه
ګنې نو ځان حلالوم لالیه

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپه کښې له کوره پېښتې نه اوځي
مړګ دې روا دے خوشحال خټک کالۀ ته
دَ نمر خاته نه مخکښې ځان رسوه

زما دَ زړهٔ داغونه پړق اووهي
سپوږمۍ چې کور جوړ کړي نو تود شپه بیا
ما سره ستوري پټ پټونې کوي

بې وفا نهٔ یم خو شیرینې زما
دَ زانګو سیل چې را روان اووینم
زړهٔ زما هسې په هوا غوندې شي

پرېږده خندا په تا ملا وتړم
وس چې دې اورسې بې خوندې نو ته
دَ خپل مېړهٔ خبره هم نه منې

هرو قلم ترې راختلے نهٔ شم
ماشومه سازه کړې له ځانه وائي
راله په لاس بانډې ګرې جوړه کا

ددې خبرې په مطلب نهٔ رسم
وائي چې ستا نه زړهٔ اوزګاره شمه
بیا به ښارو ته بوتاوه کومه

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خو چاته څهٔ او چاته څهٔ بانه شي
دَ شلو ژړندو که راوتې وې خو
که پر شوې اخر دَ لوپټې پسکې کښې

خلقو په ما بدګمانئ کړې دي
ثابت که یو جرم هم نهٔ شي په ما
زهٔ به له دې کلي نه کډه کوم

نوره مې هیڅ باندې پروا نشته خو
چې ستا تر دره مې در اورسوې
عقلونه زار شه له هغې تینده که

ګرانه شوه ورېره دَ پښتو یا نه
پلار يې په سونړ بانـدې جرګه کړې وه
لور يې دَ شپې تیارهٔ کښې کور پرېښے دے

غلهٔ راختلي دي په کور، غلې شه
سوچ ته مې پرېږده که څهٔ لار راوځي
خلاص به له سره شو غوبل مهٔ کوه

راوړي چې ماله پلوشې دَ سحر
څوک يې پلوُ قدرې هم اونهٔ وینې
کور ته دَ شپې تیارهٔ کښې ځان رسوې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

طوفان یې یو نسې جولۍ ته د چا
واچې نور وړاندې مې نظر نهٔ لګي
لاس راله راکړه کښې غرقه شومه

په ژوند کښې ګټه او تاوان څهٔ وي لا
پرېږده چې غرق شومه پروا نشته څو
چې د وادهٔ ارمان مې اوزګېدهٔ

مور یې نن پلار ته په حیرت اوویل
خدائے شته چې لور مو وادهٔ کړې ده نو
اوس هر و مونږ کره مېلمه نهٔ راځي

اوواچې نهٔ پورې کوم ننګرېزې
رانه چې بل وطن ته ځي مېلنه
نو سرهٔ لاسونه دې په شرق اونګي

د پښتنې کومه ادا اوښتایم
په کومه ورځ چې زهٔ په کور کښې نهٔ یم
له آئینې نه هم سترونه کوي

څوک ورته پوره هم کتلې نشي
آ چې سرتوره را اوځي له کوره
ټول چاپېر چل شي لوېږه لوېږه

Scanned by CamScanner

سارهٔ سارهٔ اهوونه شاله کوهې
ستا د خونې تا ؤ چې راپورته شي نو
اوبهٔ اوبهٔ شي ټول د داورې بتان

زهٔ څهٔ تپوس کوم او تهٔ څهٔ وائې
یوه خبره دې هم روغه نهٔ وي
تا جوړ په اوبو باندې سوړلي کړېده

خوښه دې خپله ده خو یاد اولره
ګرځې به تل خاورې په سر سپونی
چې د خاوند ستر ګو کښې خاورې نولې

د ښار ما حول درنه څادر لرې کړو
یاد کړه جهاز چې به راپورته شو نو
شوې به کوټې ته په یو دَو دننه

وائې بې ځایه طمعې مهٔ کړه له ما
اوتره دا ټپې په سپورې ګنې
څوک به سپوا مانه خرابه نهٔ وي

زهٔ یې له ځان سره حیران کړمه نن
ما چې ترې اوکړلو تپوس دَ عمر
پېغلې انګې کښې په خرپو سو شولې

يم د تعبير د بلا ګانو خوراک
په کوم فريب باندې دهوکه کړمه ځان
ياران په بېړه باندې پياز ګرځوي

دا بنده انصاف دے آفرين شه په تا
يو خوا اوښان خلق په بېړه وهي
بل خوا څوک ګفت قدرې کولے نشي

پردي وطن کښې مې زړه خورغوندی شو
له ځانه ورکې ښايسته پېغلوکې
مسافران درته يادېږي که نه

مڼه دا چې ستا د زور نښه ده
خو چې زما ګرېوان ته لاس اچوې
نو ستا شمله به شوکومه له تا

سترګې په ما باندې بېغې تورې دي
کورته په ډېره موده پس راغلمه
په سرو جنازو مې استقبال مه کوه

دومره زېږغلي يم د ژوند حادثو
اونه چې هر کورکښې ميوه اونيسي
په ما د کانړو بارانونه کېږي

(c) ketabton.com: The Digital Library

خبرې پټې پاتې کېږي کله
مېرمنې تاکه شونډې اوګنډلې
واتې خوشبو ستا د بدن رازونه

○

خولې راته وازې حادثې اونيسي
له کوره ورک شوچې له کوره اوځو
مونږ د ژوندون په کوم پړاو پراته يو

○

ما ورته وېل چې کله مه پرېږده خو
منې کېده نه خکه تېر ماښام يې
د ښار په چوک کښې خودکشي اوکړه

خاورې د يکنک په خوند پوے شمه زهٔ
ذره هم خپل سيې ته نهٔ پرېږدي ما
شپږينه ماته مېلوګان ګسږوي

○

دا نهٔ چې پوے نهٔ يم په سود او په زيان
خوچې خبره د پښتو راشي نو
زهٔ به په چتې پسې باز پرېږده مه

○

منزل ته کښې مرحلې پاتې دي
لا د کمځو ولونه مه پرانيزه
چرته تيارهٔ لار کښې تيندک نهٔ شمه

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدایه شته په خپلو کښې څه پس پس کوي
څانونه غلي کړي چې ما اوویني
څه رازداري خو شته د مور او د لور

زه چې د سیند چپو ته کورمه نو
راشي په سترګو مي لاسونه کښېږدي
وائي څه اووایه چې څوک یمه زه

ښه روغ رمټ یم چې بهر یمه زه
کور ته چې راشم نو بې حاله شمه
چا جوړ په ما باندي تاوید کړے دے

دا حقیقت د چا نه پټ خو نه دے
د رنګ سپېړلو پیسې ړندېږو څکه
موږ په صحرا کښې اوبه خوړ کړے دے

موږ به سپوږمۍ ته دوه پښوا ختلي
افسوس خو دا دے چې زموږ د کور
درشل که او درېږي، دېوال پرېوځي

بنګړي په لېچو کښې په خیال شرنګوه
چې په سینه کښې مې غورځنګ راشي نو
په دریابونو کښې کشتۍ لاهو شي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځان چې دې ما باندې ناجانه کړو، نو
نور به سپوا له دې نه څه وايمه
ښکرې دې مات شه د پېنزيبو سره

ددې ستم به څه تعبير کوې څوک
بنده چې مې غرق کړې نو شرينه واڼې
توبه توبه داسې به بيا نه کوم

چې هلو ځلو کښې د ژوند کېږې شوې
د مياندو تينو کښې شوده او چې شولو
دا نوے نسل به په چا پسې ځي

غم زمونږ تېوې خوشحالي او خورې
عمرونه اوشو چې زمونږ وطن کښې
ختمې روژې شي خو اختر رانه شي

ورسره ډېرې معجزې دي منم
خو زه د ښکلو نه تپوس کومه
د زړه د رنځ علاج مې چا سره دے

دا لېونے يوه پوښتنه کوې
ستاسو د ښار په نرګسې فضا کښې
څوک شته چې لاس کښې دې په سر د يتيم

Scanned by CamScanner

دومره خو حق شته په دې ښکلو زما
چې ئې په زړه پورې ښه کلک اونیسم
د ښائستونو، د جمال شاعر یم

دې کښې به راز څه وي پوهېږمه نه
په سمندر چې بارانونه کېږي
او سوزي تندې نه زمونږ فصلونه

خاورې په سر باندې انبار شه په زما
وېل مې چوک کښې چا بربنډ کړمه جوړه
مور چې د لور له سره شال رابنکلو

څوبه په خپلو کښې پښتو کوو مونږ
څه چې ارمان د زړونو اوږدو
څوک د اختر په ورځ روژه نه نیسي

ساه راله ووبه د سپرلي هوا کړه
اوس د الفت طمعې د چا نه اوکړم
د ګل سینه کښې هم د کاڼي زړه دے

د خدا ے نه اوېرېږه، غلے شه بس
سکنې ماښام دے لاړو نمر پرېوته
خوله به دې ګونګه شي خبرې مه کوه

(c) ketabton.com: The Digital Library

څوک ترې خبر دي
د ژوند بلا غمونه
زما په سر دي

اوړي ماړه شو
خو ملکان د کلي
د لوږې مړه شو

څمه چې وړاندې
نو اسمان هم راکوز شي
او بو ته لاندې

قد مې لونړې
او جينګاى د کاڼي
ما ته پښخېږي

غم مې لږ سپک شو
ما اوښکې ته کتل
ځان دانه ورک شو

مخ مې بد رنګ شي
چې پېرې هوا اوګي
آئینه زنګ شي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

اور دې سینو کښې
شېرېنې مه ډوبېږه
په ګوټ اوبو کښې

ځان باندې تنګې
پشکال غرمه شوې
وه سپېلي رنګې

لوټ شو اخلاص کښې
اووایه پاتې څه شو
د ګل په لاس کښې

ستا به تلوار وي
خو که د پلار وي نو هم
ژرنده په وار وي

څوک وارخطا دي
راته چې وائي دروغ
وایم رښتیا دي

پېغلې چې پاسي
د ډېرو خولو نه ورته
لاړې راځاڅي

Scanned by CamScanner

دا مینوي ښېرې
په هر قدم غوځوي
د خلقو جېرې

○

اور کښې انځېستي
ستا تصویر ونه ګورم
خوب رانه تښتي

○

کور ته دې زر ځي
ژړنده د سوال پیاله وبو
چېرته کښې ګرځي

په تال چې ځانګي
ځنې زړه ستړي پېغلاي
اور ته ورداننګي

○

ځه چې دې بنګل کړم
خدائ شته د هرې سیمې
خاورې به ګل کړم

○

نیت دې خراب دے
ګېنې شو هر ورکړے
ګل د ګلاب دے

(c) ketabton.com: The Digital Library

ساه اوځي مانه
په کومه لاړلې تهٔ
دَ زړهٔ درمانه

○

منزل دې ورک شي
په تلوار چې سړے
له ښې سپک شي

○

جنګونه کېږي
په تويودو دَ وينو
تندے ماتېږي

وينې به تل څکي
چې دا ښاريان همېشه
پېے دَ بيوتل څکي

○

نمر چې پرېوځي
ستا له ګرېوان نه زما
لاسونه اوځي

○

بل په ما اور دے
دَ اوښکو دوو څاڅکو کښې
بې حده زور دے

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دړدونه زیات شي
زړهٔ مې په واک کښې نهٔ دے
سر به مې مات شي

○

باران ورېږي
په زړونو اور بلوي
ویښې خټکېږي

○

سپرلي چې لاړ شي
هر څوک په غم اخته کړي
ګلي ویجاړ شي

یو خوب او خیال دے
کارغهٔ ندهٔ کړے کله
دَ زرکې چال دے

○

دا څهٔ ناتار دے
اوس هر یو کور دَ کلي
دَ ښار بازار دے

○

زړهٔ مې غرقاب شو
دَ اوښکو یو څاڅکے هم
ما ته دریاب شو

Scanned by CamScanner

خوشې فنکار ئې
دَ پېغلو بُت سازَوې
هسې اوزګار ئې

غرق شولې لارې
خوراک او څښاک چې کوې
اوس به ولاړې

هسې به ونړو شې
چې ترې اوبهٔ نهٔ اوڅې
کومې به شنړو شې

شماري بس ستوري
دَ شپې راپاسوې ما
کار راله ګورې

کښېنه کم بختې
څوک دې مېراته نکړې
دَ ګلو لښتې

سندرې وائې
را تېرول دې نهٔ کړمه زهٔ
مړ شومه هائې

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوس په هر لوري
اور مو په سر وروي
دَ اونو سپوري

اوواني پوے شوي
تهٔ چې مئين شوي په ما
لاړلې توے شوي

تيکاله غواړي
لمبه چې نکړم تنور
بچي مې ژاړي

کور مې زړهٔ تنګ شي
چې نيمه شپه چغړه کښي
دَ بنګړو شرنګ شي

اوس هسې ژاړې
نهٔ راځي خولې ته بېرته
تسوکلې لاړې

دا ځهٔ قيامت دے
ځواني دې شوخه دهٔ او
تصوير دې نت دے

Scanned by CamScanner

خوشې دستور شو
پاڼه چې ستا زيړه شوه .
نو ځنې دې سور شو

کور کېنې تنها يم
اوس به د زړه زخمونه
چا ته زه ښايم

ژوند څه رنګين شي
ورځې تېښتې په شا
اسمان به شين شي

وانې کوکو يم
راته پسخېږي تپې
زه هايکو يم

قصه خانې کښې
ښکاري ګکارۀ مخونه
په آئينې کښې

يم په وسواس کښې
ګلونه مړاوي نۀ شي
د چا په لاس کښې

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

ستا چې ښکالو شي
د زړه درزا تېزه شي
هوا په رو شي

ځې زما سپورے
وائي هر څه منم خو
راته به ګوري

ژوند څومره تریخ دے
ذهن اوده دے په خوب
او زړه مې ویخ دے

راته جختېږي
وائي غني ډېره ده
واوري ورېږي

سم له ماښامه
شفق شفق خوره شوه
يو کمل اندامه

زما حيا ده
منم چې لور ستا ده خو
ښځه زما ده

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

پښتونه نغښتي

پېغلې را ووتلې

له كوره تښتي

ښكاره به غلا شي

تا ته چې ګورمه زه

دار مې خطا شي

نړونه دړزېږي

چې آئينې جوړېږي

كاڼي ماتېږي

ژوند مې رنګين شو

راكښې مستي راغلې

سر چې مې سپين شو

اوبه دې زور شه

چې ماتوې حدونه

خه ځه دې تور شه

سر كه مې سپين دے

په هېڅ هم نه پوهېږي

سودم ته شين دے

دَ کلي خلق ځکه ړاندهٔ خو نهٔ دي
خدائے شته مرې ته به دي لاس پرېوځي
چې دَ هټيانو غلا په تيټه کوي

اووائي ټول دَ اکيجن کسے دے
ايټکو ته هسې خوشحالېږي ځله
څوک لېونې نهٔ دي چې تا يادوي

زړهٔ غوځوي دَ اوازونو فرېب
چې مېنانو نه نغمې هېرې شوي
نو په پنجرو کښې ئې مارغان بندي کړل

څومره سنګينه حادثه ده دَ ژوند
خېټې مو اوخوړې جذبې دَ وفا
يو بل ته اوس دَ مينې خط نهٔ ليکو

دَ خپل بنايُست له زوره نهٔ دي خبر
دراز قامته، جادوګرې پېغلې
ډېر مې کچه کړې چې منتر پخوي

شېرينې تا سره له دغې وېرې
وادهٔ ته غاړه اېښودلے نه شم
زما به تا سره کوژدن ماته شي

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا کتیبې ونه په نظر کښې لره
زهٔ به له خپله کوره ورک نهٔ ومه
که هره لاره د منزل لاره وه

○

نن یوې پېغلې خپلې مور ته وېل
بیا به د خېر طمعې له ما نهٔ کوې
چې زوړ سړي ته مې په زور وادوې

○

چې مزدورې په کومه ورځ اونهٔ کړې
بچې ئې تږوله شپه د لوږې ژاړي
د مزدورانو ورځ دې نهٔ نماځې ښوک

داسې ښاغلي هم لیدلي دي ما
ځانونه لوټ کړي په ادا د ړمو
او خپلو ښځو له جامه نهٔ کوي

○

چې ئې زما دیدن را یاد شي کله
بلې ته او خېژي په سره غرمه کښې
زر د کوټو سپل را والوځوي

○

ناساپې کړنګه کړي نیاز بینه وائي
د زړهٔ په سر مې په ټوپک اوولهٔ
خو چړ ځنکے په لاس کښې مه رانیسه

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

د زړه درزا مې په اختیار کښې نه ده
ښار کښې جوړ او شوله د بم چاودنه
د کور تمبه دې په یو درز درې شوه

یو سمه چرته د ارمان جنازه
تا چې د کور ورونه بند کړل په ما
ماله به څوک په زړه کښې ځاے راکوي

یوه جګړه کښې زمونږ د کلي
خلقو رانښکل د ادیرې حدونه
ټول بیا د یو د بل په حد کښې مړه شو

بې ځایه ما سره اېږې مه وهه
زمه بس زمه وي که هر څه وائې
نه د چا لور وې او نه خور وې د چا

د پښتنو پېغلو ثاني نشته دے
چې څوک یې اونه کړې تپوس نو خپله
ګلاب ګلاب ځواني په کور زړه کړې

د ستومانۍ زېږګي یې خولې نه وتل
چې ستړے مه شې ورته ما وویل
د لېونۍ شونډې یو رپ اونیوې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

پېغله چې مانه انتظروېږو اخلي
ساه په سکېندو شي ځکه په ګرانه واني
ستا سو ځکه خيال دے د وادهٔ باره کښې

په چاپېر چل کښې خرابي دومره دي
په کومه ورځ چې پرې سختي اونکړم
وېرم که په خپله ځکه ظلم کوم

سر مې قربان کړم خو د چا د پاره
دلته چې قدر د جذبو نشته دے
ختې به څوک په درمسال کښې کوي

ته د ژوندون د مايوسو علاج يې
خورې ورې زلفې خورې ورې کا
چې انتظار څوک د سحر نهٔ کوي

داسې مجبوره کړم ازمېښتو نو د ژوند
شېرينې ستا خانه بد وش يادونه
اوس د زړهٔ دشته کښې پراو نهٔ کوي

الله دې خېر اوکړي په صدر چوک کښې
ګماډي لګيا دي اشارې ماتوي
او هسپيان خپلو کښې کپ لګوي

Scanned by CamScanner

جرم د چا، سزا د چا لویږي دلته
یو د پولیس له سترګو ځان ساتي او
بل په یوه پیسه قانون خرڅوي

سپک راته مه ګورئ که غږ نه کوؤ
کښې خوبونه به مو هم کړو حرام
موږ د چا میراث خواره خو نه یو

زړه یې غلبیل، زلفې یې تار په تار وي
ویل یې زه ډېره بې خونده یم
ګښې نو ته هم هېرېدې شې له چا

د حُسن زکوٰة اوباسه شیریني
دا افتونه نازلېږي ځکه
چې په وطن کښې څوک خیرات نه کوي

سر به بې ځایه درله ټیټ، خو به وُم
د پښتنو له هوښیارۍ نه لوګي
کورونه وران کړي چې جرګې سازوي

په څه پوهېږې نه ماشومه یې لا
دروغ رښتیا به دې ښکاره هله شي
کله چې ستا ځواني میوه اونیسي

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاس راله مه راوړه نادانې جينې
بلا کړمې ده په وجود کښې زما
پام چې پسترې چرته لمبه اونکړې

ډېر تورزنان به داسې هم اووينې
چې ئې سرګند شي د ګناه رازونه
نور زر په خپله ښځه تورپورې کړې

شېرينه اووائې په ډېره مينه
چرته خو لار غلطوه لاديه
ويرېږم لار چرته غلطه نه کړم

چې څه بلا ئې ته بې حسه جينې
زما د زړه د قيامتونو درزا
خدائګو د کاڼي بت کښې ساه راولې

يې د سرو سپينو خزانه شېرينې
درته خراب د چا نيتونه نه شي
کمڅی را اوسپړه، ماران پرانيزه

دا نظر ونه به تېندک خورې ضرور
ستاسو د ښار کږو وږو لارو کښې
وه ګلالی سم کړ ځېدلې شي څوک

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ژوند د حسن ننداري ځه کوو
درانه پښه ونه مو پراته دي په سر
کاله ته ځو که چرته ملا نېغه کړو

پرېږده چي پېغلې ځي په خپله لاره
چهره يې مه کښې ستومانه به شي
توري ځڼې دي که لاپاري شولې

وايم چي ټولې ستومانې به اوځي
خو ولې دا ارمان مې اونه رژي
کور ته چي راشمه نو لا سترے شم

شيرينه اوواني قربان شم له تا
غزل غزل مې راخورېږي په زړه
ستا هاينکو رانه تېري هېري کړي

دوه ورځې ژوند دے تا ته ښه پته ده
زړه ته راجخته شه د ناز مېرمنې
سر کښې پرېږده د شيطان مه منه

زما له ځانه دومره طمع نه وه
خو چي قدم بږدم د کابل جينکۍ
راته په لارو کښې شينې کلونه

Scanned by CamScanner

زړه يې له سترګو ګلېدو او وېستم
ماله قسم راکړي چې غږ مه کوه
او خپله ټول کلي خبر کړي په ځان

شکر دے سترګې زما اوړي نه دي
غريب سړے يم خو ګل ښانګې زما
د چا عشقونو ته پسخېږ مه نه

ګڼ تصويرونه شي خواره په ذهن
عين چې په نيمه شپه زمونږ کلي کېني
د سپو غپا شي، هنګامه جوړه شي

د حېرانتيا خبره ولې نه ده
غوټۍ چې ګل شي په قيامت کېږي د ژوند
ځان راته ډېر خدا ښکلو پيکه ښکاره شي

زړه مي اونيسي ، سلګو کېږي وائي
خلق خو خلقو باندې چل نده کوي
کور نه په نيمه شپه بهر مه اوځه

سينه ته ګلونه ورګندار کړي وائي
څه عملي کارونه هم وي پکار
زمونږه مينې کتابي مينې دي

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې د یاران شپې رابیکې شي کله
هاغه ماتم شي راپه یاد د کلي
کچه کورونه چې اوبو اوړي وو

د انتظار هم څه حدود نه شته دے
چې تر قیامته وي ولاړ دغسې
بیا مجبوراً خلق قطار ماتوي

وې د ښائست د بڼ شمشاد حسینې
چې ځان دې نۀ پېژندۀ ښکارې هسې
لکه په ګډوکښې چې اوبۀ وي روان

زما د خاورو کور جوګه نۀ وُ ستا
شپې به ئې ما په اسمانو نو غوښتې
څۀ اوکړم خدائے راله په زمکه راکړې

اول دې ځان کښې دومره توان راولې
چې په خندا کړي قیامتونه د ژوند
پېغلې دې تا سره سیالۍ نۀ کوي

توبې ویستلې یو نوکس وېل ئې
کور کښې چې صبب نۀ وي بي بي ظالمه
ډېر ناروا کارونه اخلي لله ما

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

هر څوک چې څه اوکړي، رېبي هغه
لار کښې کښېنه ماه څپله لار اُخله
ستا پخپل کور کښې هم تور سرې شته دے

تاوده، ساړه که دې دَ ژوند اوېدل
پېغلې مستۍ به درنه تېرې اوځي
بیا به په تا باندې غوټه رانشي

سترګې له دغې ویرې نهٔ پرانیزم
زما دَ زړهٔ په رنګې تېق اونهٔ چوي
تهٔ چې شېرینې پوکنۍ پړسوې

زغم به کوې ډېر که حالات شي خراب
لاس چې دَ ورور مړې ته وانهٔ چوي
دَ کور انګن کښې څوک دېوال نهٔ وهي

سمه شه ښځې په خپل حد کښې اوسه
زهٔ دَ تهول کلي نه نفرت ورکوم
تهٔ راته کور کښې دېوالونه وهې

واورئ زما که ئې منئ او که نه
که لږ مو هم سُست کړو په ښځو پړے
بیا به ترې ګېډې او ښځې جوړې وي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ږوندو کښې اور دَ مينې بل کړئ کښې
بې حسي دومره په ماحول خوره ده
سم پکښې خدائ کلو واوره کېږي سړے

راته ستا ياد داسې سرور راکوي
لکه دَ ژمي په واورينه شپه کښې
څوک په کمره کښې انګيټۍ بله کړي

پېغلې دَ ښار پارک کښې راټولې وي نن
وښل ئې راغله يووېشتمه صدۍ
ځې چې دَ کور درشلې اوغورځوؤ

شپېږينې ږړه دے نرم ته وے نه دے
ننداره شي اوښکې عبث توېږي
کاڼې اوبه کښې وراسته کېږي کله

شنه چې مې شونډه شي دَ قام دَ ورو
لکه دَ چړکو دَ بچو بغري شي
اونغلې خپلو کښې ډېران بېلوي

لږ انتظار دَ محرومۍ ئې اوکړه
تر څو چې چرګه کوړکه شوې نه وي
نو په هګو باندې بچي نه کښېني

Scanned by CamScanner

د قام تور سري دي سر تورې نه شي
تازه تازه غومبټي غومبټي پېغلې اوس
کړې خېرات پسې ، دا کې غوړېږي

فتنه فساد به تري جوړېږي ضرور
چې د خوارانو نه خانان د کلي
د کوره چارې مزدورې هم اونيسي

مات شي بېخي د مصوّر قلمه
زما د خيال د شهزادګۍ رنګونه
خدائے شته چې توول دي په اوبو وړي دي

لا به شاماته صدي هم تېره شوه
خو لا زمونږ وطن کښې هاغه رنګې
خلق د غار نه راوتلي نه دي

وېل مې را قافله يو ويشتمه صدي
دې کښې کوڅه کښې يو ملنګ چغه کړې
سحر را اونه ختله ، شپه تېره شوه

تا به وېل چې مره ژوندۍ ستا يمه
خو داسې کومې مجبورۍ دي وې نن
فريم نه چې تا زما تصوير دري کړو

(c) ketabton.com: The Digital Library

څه اوشو خبر دے که مې پېژنې نه
مانه دې هاغه ورځې هېرې نه دي
چې په څنګل به مې اوده پرتا وې

دېره کم عقله يې زما ليونۍ
اوس دَ چا خولې خو شوګ ګنړلې نه شي
زما په سر پا سره شر مه کوه

مونږ په جامو کښې نه ځائيږو په دې
چې دا ده راغله يوويشتمه صدي
کور که سو وران شو نو پروا دَ څه ده

اومنه دا خاطر دې جمع لره
ماله په څه سترګو ګورې چې راګوا
ستا په ګناه ګڼې خو اوس پښېمانه

ورته مې اووې حيثيت څه دے ستا
وېل يې غواړم چې بربنډ نه شي څوک
پرتوغا نبسونه جوړوم لاليه

پېغلو کې ناوې خپل خاوند ته وېل
هر څه چې کېږي پابندي نه منم
زه خو څه ستا لاسو ته ناسته نه يم

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

زړه مې تېښته اوچوي چې مېچن ګرځوي
شپېږيږي غبرګي به شي دمه پکښې خوره
رب به زمونږه دا نيستي غوټي کړي

○

جذبه جذبه دي دَ ساحل خوبونه
غورځنګ غورځنګ بېځي دَ شپې ځواني ده
سپوږمۍ په دې کښې هم ستړونه کوي

○

دَ شپې طوفان چې شي راخور په زمکه
زړهٔ دَ بې خوندهٔ اورکو له غمه
پورته په ستورو کښې پناه اخلم

ګلاله اودرېږي دَ نکهت قافلې
لاله دَ ګل ورمه ورمه خورېږم
خوبونه وينم تعبير ونه وېشم

○

تموله دَ زړ او زور خيره ده اوس
ستاسو مخونه په چا نهٔ شوکوم
څوک دَ جرګو هره پروا نهٔ کوي

○

دَ نوي نسل څومره لوئ زړونه دي
دَ پلار نيکهٔ هره ونه هم ورکوي
په اديرو باندې پلازې اودروي

Scanned by CamScanner

زوم خپلې خواخې ته څرګنده کړله
بیا به زما نه هم ګیلې نه کوې
لور دې مدام ماسره ژبه کوې

لږه سر تېره ده ید خویه نه ده
که دغه یو عیب تر ښه هم اووتو
نوره قسم دے دېره ښه جینۍ ده

ته هم په پوزه باندې نه پرېږدې پېچ
زه هم د هائې بلې پرېشر مریض یم
زمونږ د دوارو ګذاره ګرانه ده

د نمر پېښاوې ته لا ناست نه یمه
چې څوک تمبه زمونږ د کور اووهي
اووائي، خان وېل چې ښکار له به ځو

خدائے شته که غم وي که ښادي، د کلي
واغوندي پېغلې د رېښمینو لباس
په ما د اوسپنو نینې اوچیچي

په بې اسرو پورې خندا مه کوه
بس کړه د خدائے نه لږه وېره اوکړه
د چا آزار دې چرته اونه وهي

(c) ketabton.com: The Digital Library

زړهٔ به اخر څنګه زما شي په ځای
سر کله اوخورم کله نیم پاتې شم
سپوږمۍ په یو مقام ولاړه نهٔ وي

څهٔ ناروا دَ فاصلو دهوکه ده
چې یو ساعت یوازې کېږمه نو
زهٔ په خپل ځان هم بدګمانه شمه

نېکارې چې خاورې مې په سر اړوي
زهٔ ورته نیم نیم پاتې کېږمه نه
او لا مېوه ئې هم نیولې نهٔ ده.

دَ منزل اوموې لاره څوک کښې دې
ګوره څنګل کښې بیا په نیمه شپه کښې
دَ اورکو قافله لوټه کړله چا

موږ څکه سر باندې خېمې کړ څوؤ
چې دَ صحرا شپه بې باوره شپه وي
پرق دَ بجلۍ شي دَ باران شپه شي

باران شپې شپې ورېږي مګر
اوروښه بل دي دَ نغتر په اونو
بیا چرته تندر په څنګل پرېوتهٔ

Scanned by CamScanner

داسې که څاڅکي څاڅکي کېږي کلي
دا تېندغرے زړه مې اور اونه کړي
شا به شپې شپې راووريږه

د خدائے کارونو کښې څوک څه اووائي
ما چې ئې طمع د خوږو کولې
د کربلې نه هم ترخه اوخته

يمه په هر ښکلي مئين شيريني
واړه رنګونه چې راټول شي په ځائے
ترېنه د نمر سپينه رڼا جوړه شي

بيا چرته پېغلې ستومانې اوباسي
ګېنې نو داسې چرته شوې نه وو
د کوثر غنچې او د چينار اونو کښې

وائي جولۍ بد مې تر خوشالي وي
ګلونه نه کېږي انګړ کښې زما
ما چرته شاړ کوهي ته اوغورځوه

زما ژړا ئې د زړه تاؤ کموي
د پشکال خوب چې سوا شي کله
پېغلې څاڼې د بارانونو لاړې

اوسپاري خلق سرو لبو ته دُ ژوند
راشي بيا يو ساعت له ننه اودرېږي
منګلي، زمونږ د وطن سپرلي دي

له جنګه ورستو ئې پخلا کړم پېدې
سر مې ماتېږي لېونې نه شمه
يوه د سپين ګولۍ خو راکړه کنه

پېغلو کې هر قدم په خيال اخله
ستا چې له سره لوپټه پرېوته
راله بجلۍ سخته جټکه راکړله

ننه سمه دمه وي کاروانه کوي
خو د شهلا زړه کښې ځه غلا ده ضرور
ساک تري سيلي يوسي چې ما اووينې

د زړه دردا راله په ځائې اودروي
تک تک چې اورم د ګړيال، شيريني
وايم که ما باندې څوک وزې کوي

ګڼ اوازونه مې سنګسار کړي ضمير
وايم که څوک مې په مرګ غلی شو
پېغلې چې خپو کښې ګونګروګان اوتړي

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

هسې بې ځایه اوس فریاد مه کوه
ستا د سینو غوټې هوارې څه شې
پرې چې ماشوم له د فیډر ورکوې

راله حلوا د ناشتې پخه کړې
بیا راشې غوږ کښې راته پټ اوواېې
د سرو نتکو راله جوړې اوکه نه

سم له ماښامه چراغونه وژنې
په تا کښې څه ناځه تیاره خوشته دې
خدائے شته له ما سره دې بیا ویره کړه

ځنې کارونه د چاوس کښې نه وي
هر څه کېږي شي لېونی خو کله
ګملونه کېږي د انځر اونو کښې

تا بیا کوُمه د یو نوي سفر
اوس به په دې باندې څه زړه خوړمه چې
د خوب تعبیر مې اپوته اوخته

اونبکي مې سترګو نه رواني نه دي
دا خو د کلي د ګودر په غاړه
قطار قطار پېغلې ټېلونه کوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

رب ئې ژوندي لره خو سوبح کومه
خلق به خپل مړي اوس چرته اوړي
کلي اباد شو مقبرې وراني شوې

○

د زړه زخمونه چا ته ښايمه نه
پکښې بې شمېره حادثې دي د ژوند
زه د سپېرلو رنګونه ستايمه نه

○

راوړي له ځان سره بهار اورونه
لمبه لمبه پکښې سوزېږي خلق
بل دي د ژوند په هره لار اورونه

مرم چې څوک نوم د انتظار اخلي
په ما به ټول کلي ته اور ورته کړي
ښکلي د هر چا سره لار اخلي

○

د زړه زورونه لېونتوب اوخوړل
اوس به زړې خبرې څه يادوم
ټول تعبيرونه زما نه خوب اوخوړل

○

چې زمانه ټوله په خوب اوده شي
ترېنه راپورته شي سازونه د ژوند
د کلي ښار ارهټ کښې څوک دېره دي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

زما تصویر ته یې ژړل وېښل یې
پېړۍ د مرغۍ مې درلله هم راوړي وو
اې د انځر ګله چې چرته به یې

څه زور زور دي مشران د کلي
چې د لمن داغ ته مې ګوتې نیسي
او تېغه لار راته ښودلې نه شي

مړ نه شم ځاې راکړه د زړه په کور کښې
تاوده، ساړه که د ژوند ما اووهي
زما به ډبل نمونیا شي کلي

شپېرینه ګونجې په تندي راولي
وائي رښتیا رښتیا خبره کوه
ستا د جامو استرې په څه ماته شوه

بې شماره داسې رنځوران شته دې چې
تمیز د جنس او د جمال نه کوي
او وائي تول خوند و نه یو رنګې دي

ستا د ښایښت د فرېبونو نه زاړ
خو لږ مې پرېږده چې ځان او پېژنم
ما د بوډۍ په تال کښې مه ځانګوه

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپلو همځولو ته شیرینه وایي
سر ته یې خېر شه خو باور مې نشي
رغېږي نه د پشکال لېوني

پوزه دې پرې نه کړې د قام لېونې
درنه په لاره سترېدلې نه شم
ته د واده نه یې هم سمه نه شوې

پېغلو وېل مونږ ته ګناه نشته دے
چې د خپل کور ورونه بند شي په چا
نو ښاغلا چا سره لار اخلي

یې د نازونو اسویلي شیرینې
ښان چیاله ورنه کړې په لاس ...
ګنې ړنګونه به دې تول والوځي

وانۍ ګیاه دې په سر سترګو منم
مانه بیاد وېرې غلطي شوي دي
خو لاس چې مات شي خپلې غاړې الوځي

میانندې په داسې پښتنو بورې شه
پاسي پردې تورسرې او تختوي
بیا یې د خوښندو څوک تپوس نه کوي

Scanned by CamScanner

ددې خبرې څهٔ جواز خو به وي
خدایه شته چې چا د چا نه غلا کړېده
د باز د جالې نه تېپوس الوځي

خدایه شته خبره به صفا کومه
دا خو ښځې بې انصافي ده کنه
اوس چې د ورور تېلو کښې خوېندې سوځي

کور کښې ساتل مرغ زرین ښهٔ نهٔ وي
هېڅ بیا له خپله ځانه نهٔ شي خېس
ښځې دا پاسې خاوندان قتلوي

تښتاه له خپله ځانه ځله کوے
پرېږده د سر سپورې دې مهٔ ورکوه
خدایه شته د کور اوني څوک نهٔ پرېکوي

زمکه به ولې په ما تنګه نهٔ وي
چې ستا چینار چینار ځواني شېرېږي
تل د اسمان سره خبرې کوي

داسې بې واره مې ساکاني نهٔ وي
خو چې ګلونه نارنجان اونیسي
بیا مې سېږي ستا د بدن خوشبوئي

زړه دې له غمه تېرېدلې نه شم
هرڅه ته ستا له پاره غاړه ږدمه
بس کنه لار راباندې مه جوړوه

په مړو حساب دي تماشګیر د حُسن
ستا د نظر تاو يې چې اووهي نو
د کيکدانو اوښې چيږه اونیسي

ستا نزمېدو راکښې سختي راوسته
چې را رواني دي شوي اوښکې په مخ
کاڼي اوبو شو او اوبو کاڼه شوي

په څه نا ترسې اوړېدلې یمه
وائي که بل چاته دې اوکاته نو
ستا کېږدۍ کښې به اوبه اوڅکمه

خوښه دې خپله ده خو یاد اولره
چې جوارګرو سره مینه کوې
نو خپل عزت به هم په داو لګوې

مینه کوو خو مینه پېژنو نه
ته د هوا په اس سوره الوځې
او ځان له بر مه غورځولې دې ما

(c) ketabton.com: The Digital Library

بره دَ ستورو او سپوږمۍ وطن کښې
مینه دَ مار خپله ده شیرینې زما
لږه په خیال ګرځه سرتوره نهٔ شې

اووائي کرانه! پښتنه پېغله یم
یو دَ ناموس سودا مې مهٔ کوه نو
هر ځهٔ به ستا له سره زار کړمه زهٔ

چې خپل لوظونه ورته یاد کړمه زهٔ
خبره واروي شپېلۍ کښې وائي
مور مې ناروغه ده بابا خبر وم

اووائي ژوند دې شو کېږو او خوړو
په نیمه شپه چې اوبهٔ خور له ځې نو
خدایګو زما له زړهٔ نه اور پورته شي

سترګې به خاورې دَ پېغلو کو ورشي
دَ شپې په هر پار کښې چرګان پاسي او
ځانګو نه پرق وهي بانګونه وائي

ښکل مې لاسونه کړي ژړا کښې وائي
ته ځې زما ګناه به سر اخلې
دغه نیکي به دې مدام یادوم

Scanned by CamScanner

رب دې په دې خبره ما نه نيسي
پېغلې دَ ښار داسې پيکه پيکه دي
لکه چې خوند ترېنه اوبو اوړے وي

منم خبرې زما عادت نهٔ دے خو
چې پښتنې پکښې لغړې ګرځي
اور دې دَ صدر په بازار پورې شي

نور به عذاب څهٔ نازلېږي په مونږ
پکښې تور سرې چې سر تورې نهٔ شي
بيا ئې په ښار کښې څوک عزت نهٔ کوي

شرن پيانې اوښه ځوانې لېد دَ مېيانې
باران کله لري چې سته اووريږي
نن هسې اکانې مسو دَ چم ښځې شي

پښتنې ښځې خپل خاوند ته اووېل
ګرانه! کله ماله دې پتلون راوړو نو
په دوه مېله ټوپک به ځان اوولم

درنه واده ښځې لشه اووېسته
جوړې خاوند دې زوروړ اوخته
تا خو دَ بوقې نه بلا غوښتله

یوه سپېځلې تجربه مې اوشوه
اوس په کم اصلي اعتبار نه کوم
خاوره د لوی ډېرانه اخلمه زه

ستا د اوږدو زلفو بلا واخلمه
د ژوند طوفان کښې په چا ملا مه تړه
مار هم پردې لاس باندې نه وژني څوک

د محبت له عظمتونو نه زار
چې د زامنو ئې وډونه جوړ شي
میاندې په سپین سر ګډا کاڼي کوي

وایي له لور او خور تپوس کوي څوک
کوي چې هر څه کوي ستاسو خوښه
زه د پردي ډېران خځله یمه

ماتېږي کاڼي تل په کاڼي باندې
زه حاروګې چاته وهلې نه شم
ورکړې ما نه دي ډېران له لتې

زور مې په ځائې دے خو غورځنګ نه کوم
ګنې په ما باندې د ښار مېړنو
نن د ګدړانو غوښې هم اوخوړې

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدائے شته هیڅ پا ته ملامته نهٔ یم
لوړو او تندو که وژلم نو هم
چرته مې لاس چا ته نیولے نهٔ دے

اوس به دَ ځان څهٔ صفائي کومه
ځکه بلاخراب سړے شومه زهٔ
شرینې تا سره مې ښهٔ کړې وو

خدایګو په خوند پسې دَ ژوند راندهٔ شو
اے دَ ځوانئ دَ تقاضو سپړلیه
زمونږه کلي ته به راشي که نه

شیرینې وړه ناآوزګاره ئې خو
ته چې له ځان سره یوازې شې نو
دا ځواني مرګ درته یادیږي که نه

دَ زوراور اوبهٔ په لوړه خیژي
آ چې به خویه یادېده کلي کښې
دَ خپو تلې مې هم هغه ښکلوي

رب دې ژوندی لره خوږوب دې کړمه
زهٔ به چکړ کښې خاخا راتلمه
راته چې ملا ته په اوبو کښې وې ته

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورسره سېل له دَ سیندونو نهٔ ځم
هسې تږې هم زړهٔ صبرولے نهٔ شم
او دَ مڅې غوښه بلا کړمه وې

سر توره مهٔ شې خودَ ناز مېرمنې
داسې طوفان راپورته شوے دے چې
په سینه ورځ خلقو نه لار ورکوي

چرته له دغې غمه مړ نهٔ شمه
ځان باندې ژوند خاورې ایرې کړې عبث
په جینکو هرو ځوانې رانهٔ شي

چې څهٔ کړې هغه به رېبې مدام
پکښې نیلام چرته ناموس دې نهٔ شي
پړدو پټو کښې کړوندې مهٔ کوه

یو ځاځکے وینه راکښې پاتې نهٔ شوه
تورې شپېلۍ چې کله ما اورېدې
زما دَ خپو لاسو نه دم اووتهٔ

اوخاندې غوږ کښې راته اووائي پټ
تا ته به ځان قلقلاځان ښکارې خو
خلق به تا پسې ملنډې کوي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

اووائې پټولې دَ قسمت لوبې دي
خلق لګیا دي سنړګان لوټي او
زمونږه ننګي مینې پېره نهٔ کوي

وائي تر څو پورې په زغم ټینګ یم
زهٔ درته کور کښې لمغرې کومه
څې په کوڅو کښې لوړغږې کوې تهٔ

کم عقلې هسې پرېشانه يې تهٔ
دَ محبت غمونه بوجه خو نهٔ وي
سترګې پټې باندې درنېږي کله

منم چې ګنهې محرومۍ مو دي خو
کلے زمونږه هیروشیما نهٔ دے
چې دَ سپېرلو پکښې وړې شنډې شي

مینه اوباسي له زړګو نه ویرې
اوس که اوښان ساتي شیریني زما
نو دروازې دي دَ کور تړلې نهٔ شي

اخر به مړ شم که دا حال وي زما
هیڅکله مې یو ساعت له نهٔ اودرېږي
آ لېمونه مې همېشه یادوي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

تت چې دې نهٔ شي دَ ښايُست رنګونه
ځان زهٔ دَ مړګ ښتختو ته نيسمه خو
لکه دَ سوي لاس په تا ساتمه

اوواڼي ټول دَ اکسيجن کمې دے
هيڅکو ته هسې خوشحاليږي خلق
څوک ليونې نهٔ دي چې تا يادوي

دومره بلا خولې راته وازې شي چې
په ډېره تېره کښې هم هيڅ نه راشمه
دَ کوهي خته په کوهي اولګي

وار چې خطا نهٔ کړي سينه لويه کړه
څومره خځلې ورته اوغورځيږي
خو پليتيږي نه رواڼې اوبهٔ

دَ ژوند له هر ازميښت نه تېښته کوي
راته معلوم په دَ رقيب توره ده
ما دَ جبو له ماره مهٔ ويروه

ستا په فريب کښې څنګه راشمه زهٔ
زما دَ ژوند غرمو کښې سر سپين شواو
تهٔ لا دَ تورې پشکال ګيدړه يې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دومره سپوا شوه په وطن کښې لوږه
اوس څوک روټۍ ته انتظار نهٔ کوي
بس په اومو اوړو ښخوندونه وهي

خپله ګناه چې ئې منلې ده نو
پړ پړ ده نور ورته هیڅ غږ مهٔ کوه
غل څوک د کوره پوري نهٔ زغلوي

مهربانۍ دي شک کښې اچوي ما
بیا دې څهٔ کنده کنستلي ده جوړه
راته چې خاندي او شپېلۍ غږوي

زما د زړهٔ درزا بې ځایه نهٔ ده
ستا په وفا باندې شکمن نهٔ یمه
خو مطلبي په ختمه اور لګوي

رب دې دروغ کړي خو ویرېږمه زهٔ
زما احساس داسې ښکلن غوندې شو
جوړ په دې ګلي کښې چینې اوچې شوې

وېل ئې رب دې پکښې خیر واچوي
نن راته زړهٔ داسې کچه کچه شو
ګېله هاکۍ چې څوک اومه اوګوټي

Scanned by CamScanner

وائي له هر چا په ما ګران دے ولې
زما چې نه مني نو ځه اوکړمه
رب دې ئې مړ کړي چې ترې خلاصه شمه

چې مې په زړه باندې تياره راځي نو
سر کړي سر تور لوپټه او غورځوي
وائي را اورسېږي پېړه بابا

را باندې خوا د خلقو مه بخوه
مونږه چې خپل منځ کښې جنګونه کوو
خدائے شته د ډېرو پکښې غوا ننګ شي

کومه ګناه ده چې ئې خلق کوي
دا د وطن په خاوره څه شوي دي
چې د چينار اوني له مونږه اوځي

رب دې کانړه کړي د شيطان غوږونه
نيه په مړه ګېډه مې تېر ماښوتن
په ګل ورېنو لېچو خوب کړے دے

پرېږده زما په کار کښې کار مه لره
ښځې ما خپل سځي ته پرېږده ګنې
تا به په درېو کاڼو طلاقه کړمه

(c) ketabton.com: The Digital Library

شېرینې ما باندې احسان مهٔ کوه
زما دَ زړهٔ زخمونه نهٔ رغېږي
څوچې ګزک نهٔ شي پرسوب اونکړي

لاس یې تنګ شوے دَ خاوند دے ځکه
وائي که ماله یې نتکې جوړه کړه
خولې ته به چونګ خاوري درواچومه

لکه غوټې ځان کښې راټوله اوسې
لا دې دَ ژوند زهر ګوټلي نهٔ دي
ځکه دې زمکه باندې خپې نهٔ لګي

خدائے شته چنګونه خوښومه نه خو
ددې خبرې ضمانت څهٔ دے چې
زما دښمن به په ما دوز نهٔ کوي

له دې نه لویه خوشحالي به څهٔ وي
ستا دَ خاورین وجود بلا واخلمه
اوړي کښې واورې شي لمبې ژمي کښې

میاندې دې لارې دَ بچو څارې خو
چې په لندن کښې څوک سبق اووائي
آ په کچه ستېشن اودرېږي کله

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

زه تقاضې د محبت پېژنم
شیرینې خنګ کښې مې ویرینې خله
پاخه رنګونه په اوبو کښې نه ځي

اوواني دومره نادیدکه نه یم
خو اوږې سترګې زمانه چې وینم
د سرو چاره په لړمانه منړمه

جوړې دستور نوے کوي وختونه
ما خو مېړے هم ازار کړے نه دے
د کلي خلق مې په خه قتلوي

زه دې له ښکار منې کومه نه خو
هسې له تانه یو تپوس کومه
ستا په سرخکو باندې زړه نه سوزي؟

ډېر په بې ځایه وخت دې اورتلم
داسې لل ګل شومه شیرینې زما
لکه چې بانګ نه خوک بانګې اوشړي

ته نه له لوږې نه مړ شوے نه وے
ښکارې! ښکاره بې انصافي دې اوکړه
مارغانو جالو کښې بچې راوړې وو

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدائے شته ژړا دَ زړهٔ دَ درد فامه ده
چرته مې حق دَ چا لوټلے نهٔ وي
زما په سترګو کښې دَ چا اوښکې دي

ساه ترې وتلے شم په دوؤ ګوتو کښې
خو سوچ چې اوکړم وایم سر دې اوخوړي
څوک به پلیت ړنړ ته اوس کاڼي اولي

نور دَ فریب دامونه مهٔ غوړوئ
زما نظر دهوکه کېدلے نهٔ شي
زهٔ ځهٔ دَ دوؤ مېښو کټې خو نهٔ یم

زما ددې وهم علاج به څهٔ وي
خو چې ګلونه په خندا اووینم
وایم که ناوې دَ وطن کونډه شوه

دَ خدائے قدرت دے څهٔ به وایمه نه
هغوي په ماکوي دبګې دَ قتل
څوک چې ځان ځان نه شړے نهٔ شي

دَ بې حسۍ هر څهٔ حد نشته دے
زهٔ چې سرګند کړمه دَ زړهٔ زخمونه
ګلونه مړاوي شي په شین بوټي کښې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدائے شته په زړهٔ کښې مې هیڅ غلا نشته خو
دَ چم فضا دومره خرابه ده چې
ځان راته هسې ګنهګار ښکاره شي

تپوس کوم دې کښې ګناه چا ته ده
ما مشران دَ کلي وژني په دې
چې زهٔ دَ هر چا سره مینه کوم

نور زهٔ انصاف دَ چا نه نهٔ غواړمه
که وس مې اورسید شېریني زما
واړه کړې خولې به په سوک سموم

څوک دَ تخلیق له درده څهٔ دي خبر
ګوتې چې نیسم حادثو ته دَ ژوند
دَ خوند رنځور ترې فحاشي جوړه کړي

او وایه پاتې په تاوان کښې دي څوک
ستاسو چرګان هم په خوله بند نهٔ لګي
او مونږ له ساګو سره ګوتې او خوړو

زهر خوارهٔ دي په فضا کښې دَ چم
ما دَ مارغانو ژبې هم زده کړې خو
دَ بدامنۍ علاج مې هیڅ او نهٔ شو

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

بلا د ژوند ضرورتونه دي خو
چرته جذبې پکښې سنګسارې نه شي
پرېږده د کاڼو تجارت مه کوه

ډېرې بې خونده جېنګړې دي د ښار
کله چې وخت د امتحان راشي نو
ځان پسې بند کړي د باته روم ورونه

اندېښنې هم وي د الوت لارو کښې
ولې د ژوند د حادثو له وېرې
د باز وزرې خو څوک نه پرېکوي

منم چې ژوند سره دې مینه ده خو
بیا به دې هرڅه نه باور پوره شي
کله دې د ښار په هسپتال کښې شپه شوه

منمه ستاسو مرتبه لویه ده
خو ګوري پام چې غلطي اونه کړئ
مونږه څه هم او بو زاوړلي نه یو

رڼا خو نه وژني فکرونه د چا
خدایږګو په ذهن مې تیاره راولي
دا بڼه وتلي د بجلۍ بلونه

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

یو سپوږمۍ په ډک بازار کښې وپېل
څوک چې وسله باندې مضبوط نه وي نو
هاغه بې خونده وسیلې لټوي

زړه مې یو درز اوکړي پرېشانه شمه
خاورې به یاد کړي د ګلونو په سر
دا هواګانې چې وړې مې خوروي

منم فضا مې معطره کړه خو
خدائې شته دا حق ورله ورکړے دے چې
هوا په څه وېشي وړې مې د ګلو

محبتونه فاصلې نه منې
دا سرحدونه د نظر دهوکه ده
اوبه په ډانګ چا بېلې کړې نه دي

ښېرېنه وائي که سیلۍ راغله نو
خدائے شته چې پرې مخې را اوغورځېږي
زمونږ د کور تمبه وېښو اوخوړه

په یو نظر چې به مې زړه دمه شوم
اوس راله ټوله شپه زورونه کوي
نو ستومانې مې د وجود اونه ځي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

پرېږده دا ستا دَ وس خبره نهٔ ده
هغوي دَ سر په سپوري اور لګوي
څوک چې خشاک له دَ کور اوني وهي

دَ بد نصيبو په دې وران کلي کښې
مارغان چې جالې جوړوي شېرېنې
دَ طوفانونو علامې ښکاره شي

هيڅ پلنبې نهٔ وو دَ ژوندون خوندونه
چې دَ اسمان څوکې ته ورسېدم
راله ارمان راغې دَ خپلې زمکې

بې له څهٔ وجې راله راشي ژړا
جوړې زما دَ لاشعور په شپه کښې
سر تورې پېغلې ماتمونه کوي

دېرې شلېدلې. دَ رقيب سترګې دي
چې آيينه ورته په لاس کړمه نو
دَ سپي څرمن په ځان راواچوي زر

وينه مو جام نهٔ شي واورينه شپه ده
منم شېريني دېره ګرانه ده خو
کتوی چخه کړه دَ زيتون تېلو کښې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

بې وسه شوی یم بې ننګه نهٔ یم
په بد حالۍ باندې مې مهٔ تېروځه
غوښه که اوسوزي پېڅې نه ښهٔ وي

○

داسې ناراسته کړو د ژوند عشونو
اوس چې بجلي لاړه شي سخت اورې کښې
ځان ته بېوزي هم وهلے نهٔ شو

○

دَ چا ناموس پکښې جوړ لوټ کړلو چا
چې قافلې پکښې دَ رنګ مېشتهٔ وے
هلته دَ کاڼو بارانونه کېږي

زهٔ تقاضې دَ مینې ښهٔ پېژنم
ولې زما هم څه غوښتنې شته دے
څه څهٔ دَ لوبو ګوډاګے خو نهٔ یم

○

منم چې هیڅ ترېنه سازېږي نه خو
دَ چا دَ بس سپوري هم نهٔ ورکوي
له تعبیرونو نه خوبونه ښهٔ وي

○

دا تقدّس مې له ګناه ویرَوي
راته چې جخته شي ګلرنګې، له تا
دَ ګوتم بده مجسمه جوړه شي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

پکښې هیڅ لارې د منزل نښته دے
ترې ګېر چاپېر دي د صحرا ریګونه
انسان په ورانې جزیرې کښې اوسي

چې ئې زما ګرمه ګرمي اولیده
نو وار خطا پېغلې له خپلې ویرې
د ازغکې اوبهٔ په ما اوڅکلې

غلے که ناست یم خو خو ټکېږمه زهٔ
ما خاموشۍ کانړے کوله نهٔ شي
غرونه لاوا شیندي چې غر اونکړي

زهٔ قدغنونه په چا نهٔ پېژدمه خو
بنهٔ ته په بنهٔ بد ته به بد وایمه
جمره، جمات کښې خلق فرق کوي

پرېږده د نښځې بد دي مه وایه اوس
که دي د لاس لاندې ساتلې شوه نو
داسې په سر باندې به تهٔ ختله

ورته چې وایم بناسته جینۍ ده
ښېرینه وائي دي کښې ښک نشته دے
خو لږه پوزه ئې کږه غوندې ده

شپې چې اوس شاربې د سپوږمۍ پلوشې
ما په ساحل د خپل احساس لاهو کړې
ستا د ښایست د موسیقۍ موجونه

ټکور ټکور به مې زخمونه نه وي
چې مې په ټول وجود د ناز مرهمنه
لکه د ژمي د غرمې خوره شي

اومنه به هسې د شپې مه وایه
نمر لا ورمبی ځړیکې وهلې نه وي
چې لار کښې لوټ شي د ورمو قافلې

ورمه ورمه شي په هوا کښې ورکه
او پاڼې پاڼې شي په لار کښې خوره
غوټۍ چې ګل شوه پکښې پاتې څه شي

رب به مې روغ کړي که ناروغه یمه
د ډاکټرانو دوائي نه خورمه
اوس به په ځان څه تجربې کومه

اوس دې ستم ته د ژوند څه اووایم
چې زه د خپلې تندې حال وایمه
نو په سیندونو کښې اوبه اوچې شي

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

په زړه ځاودون پورې مې خاندې ځله
چې لوړه تنده شوه سپوا کلې کښې
د ښار په ښکنګ باندې ډاکه پرېوته

ځه به دې زهرو باندې نه وژلم
څه به له ما نه اړولې ګوټا
نو ما به ساه هم اخستلې نه وه

وائې شکونه په تا نه کوم خو
داسې بې وخته چې له کوره اوځې
زه دې د زړه له زوره خلاصه کړمه

شپېړينه وائي له نظره به شې
هله قدم ږده له دُرشله بهر
چې بسپلنې دردته لوګې کړمه زه

ما به له دې بلا نه څوک خلاصوي
ته چې په نيمه شپه کمسه پرانيزې
پېړيان راپاسې په ما کټ واړوي

چې هلو ځلو ځې هيڅ خوند اونکړو
کونډې وشل هرځه په شرق اونګه
خو رب دې اوس زما خاوند اوبخښې

شیرینې ستا ګیانې په سر سترګو خو
که دې زما دا بده ورځ اولیده
درنه به اوتښتي د شپې خوبونه

خامخا زړه به خرابېږي زما
لا خو مې سترګې هم ورغلې نه وې
تا د کچه خوبه راپاسولم

بس چې نه کړې له درشل نه قدم
چې یې دولۍ د پلار له کوره اوځي
پوې شه د ښځې جنازه پورته شوه

د ژوند رفتار لا اودرولې شي څوک
داسې په وړاندې زمانه لاړه شي
چې آئینه دانه وانه لاړه شي

له خپل عادته اوړېدے نه شي خو
اووائي دا ځل راته غین مه کوه
بیا به قسم دے داسې کار نه کوم

پخه توبه که یې ویستلې ده هم
په پټو سترګو پرې باور مه کوه
پرے که اوسوزي خو وَل وي پکنې

چا درته اوښودلې دا خبرې

چې د پښتنې تخته ته ما خېژوې

او وایه ستا خوله کښې د چا ژبه ده

خدائے شته چې کانه جوړ په کور شو زما

مېرمنه داسې لله کله شوه چې

ټکیا ده توت ته بېکیانه واښې

ستا سر تېزے خو یادېږي کلي کښې

نن دې د چا سترګې لیدلې دي چې

د پوکښې نه دې هوا وتې ده

اوس راته خاندې چې مې سر غوڅوې

یاد کړه چې ځان به مې له تورې وژنه

نو تا به کړیکه کړې چې غرقه شومه

مردار خواره وي د ذلت سره څخ

رب نه د باز غوندې فطرت اوغواړه

پرېږده د بل په نمړۍ شخوند مه وهه

توره راواخله سر پرې غوڅ کړه زما

که د جابر سلطان په وړاندې چرې

حقه خبره ما کولے نه شوه

خدائے شته چې ساه راله تیاره ډوبوي
شمع له دې غمه وژلې ده ما
د پتنګانو خون راپورې نه شي

د خپل ماشوم خیال به یې نه ساتلو
چې رب ترې واخست نو اوس هغه ښځه
ځان سره غېږ کښې ګوډاګې ګرځوي

بې شکه ځان بنائي شریفه وینه
دا درته نه وایم چې بد دې اووے
خو د یو لاس ګوتې هم فرق لري

وار مې خطا وي چې قیامت رانه شي
خو چې چاپېره اذانونه واورم
زړه مې قرار شي په سجده پرېوځم

زه مجاهد یم د اسلام اومتئ
ډېر ګنهګار یم خو که وخت راغې نو
زما د توري زور به هم اووینئ

سائنس دے ګڼو تضادونو کښې ورک
که مرحله د اختلاف راځي نو
په پټو سترګو به قرآن پسې ځم

(c) ketabton.com: The Digital Library

کافي ــــ دومره اطمینان ما لره
چې مظلومانو سره مرسته کوم
او د ظالم مرۍ ته لاس اچوم

ما کښې هم کښې خرابۍ دي منم
هیڅ د خپل ځان زه صفائي نه کوم
خو رب دې ښکو ته او س پام کړي زما

توبې او باسمه توبې ماتوم
بلا کمزورے یم بې وسه یمه
رب ته زارۍ کوم چې ما اوبخښي

یم بت شکن بت پرستي نه کوم
له انسانانو په څه طمعې او کړم
زه لَا اِلٰـهَ اِلَّا اللّٰـه وایمه

نن را ته جېل کښې یو قیدي اووېل
هره خبره باندې سوچ وي پکار
تو کلې لاړې خولې ته نه راځي بیا

تا چې ډالۍ کړې راواپس د مینې
د هغې پلار په رنګې حال شو زما
چې ناوې لور ورته په کور ناسته وي

Scanned by CamScanner

لږ خو دَ عقل نه هم کار اخله
اوس چې په ګوړه باندې مړې دښمنان
څه له یې زهرو باندې اووژنه

زهٔ دَ انسان بې حرمتي نهٔ کوم
خو چې وېنا دَ پېغمبرؐ رد کوي
نو کوڅه ډب سپي ترېنه ښهٔ ګڼمه

دَ سیاسي رهنما ژوند خاورې شه
دَ امرسې خوندې په خوله کښې وي لا
یو زوراور یې بې نښې ګسه کړي

اش پرېوځې په ماحول دَ ګناه
دَ ښار له خلقو چوړ غېرت اووتو
دوه ازمرې یوه پنجره کښې اوسي

موشګافۍ دې یې په شرق اولګي
چې شریعت سره په لاره نهٔ ځي
بېځې زهٔ داسې تصوّف نهٔ منم

څنګه وي نوره دَ ایمان کمزورې
دانه چې اوس دَ جمعې مونځ شي قضا
زړهٔ کښې زره هم ملامته نهٔ شم

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

ښځي صفا خبره اوکړمه خو
ګڼ مطلبونه ترې یاران اخلي
چاته له ویرې اوس سلام نهٔ کوم

ګڼ شناختونه مې په سترګو کښې وي
خو بې وسه یُې رانجوړه داسې کړي
لکه دَ ناوې ځړ په اور اوسوزي

بې حیایه ضد دې داسې رنځ مریز کړم
لکه بد بخته پښتنه پېغله چې
له ډېره سوخته خپل بنګړي ماتوي

هیڅ ترېنه طمع دَ انصاف مهٔ کوه
چې عقیده یُې جوړه شوې وي دا
جنګ کښې روا شي ناروا کارونه

زهٔ پخپل کور باندې تېر اوځمه اوس
هم یوه لار ده هره ورځ پرې ځمه
خو روزانه راته څهرې بدلوي

وصل یُې داسې څهٔ خبره نهٔ وه
خو هیڅ بې هیڅه چې رابرګ شوې په ما
تا جوړ مې پسې شوملي څکلي دي

(c) ketabton.com: The Digital Library

مه وایه، نه پتېږي نس په کوته
راسره داسې کوته تا اوکړه چې
په غړېدلو سترګو هېڅ نه وینم

د تکلف محتاجه نه ده، مینه
وس چې دې نه رسي زما لېونۍ
تا ودهٔ ستونه راته خله کوې

که مې په کور کښې هېڅ درک نه لګي
خو چې مېلمه راکړه راشي نو بیا
ورله ځېل ځان حلالوله شمه

بلا خوندونه به پکښې وي منم
خو دا د مینې سپکاوے ګڼمه
تنده د ګل په پرخه نه ماتوم

اوني په دغه غم کښې ځان اوخوره
زما چې ځي مېوې به دې موسم کښې
د چا سپېرو جولۍ ته ځان غورځوې

خپله لمنه په ځان مه اړوه
دا ته چې یل بربنډوې اومنه
ستا به له سره هم پټکے پرېوځي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوواېه ښاده ورځ په څهٔ اووینې
چې دوه پېښې دا پښتانهٔ اوکړې
توله شپه دې ګډوې حجره کښې

زار د ښاریانو له نرمۍ نه شمه
ښځې ئې دومره په سر اوختلې
اوس ترې پښتې له لوښے هم نهٔ موې

لکه شیشه مې زړهٔ ذره ذره شي
د شپې چې پاسي د دنیا قاتلان
په کانو اولي د کوڅو بلبونه

دا بې نیازي د محبت اووینه
وائې د لوږې نه دې مړه شمه خو
رانه په ښار ته مزدورۍ له نهٔ ځې

د نرخه مهٔ اوځه د کلي اوځه
ستا مجبورۍ بې ځایه نهٔ دي منم
خو څوک په چم مالت کښې غلانهٔ کوي

پېغې چې د تې ماشوم له نهٔ ورکوې
ته ځان ته مور په څهٔ خبره وائې
سپۍ هم بچو له خپل شودهٔ ورکوي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ سائنس دا معجزه هم اووینه
میاندو ته دا سې ستنې اولګوې
چې په بچو ورله زیږې راولي

چې ئې په تې . وې اشتهار اوکته
وښُل ئې دا په نیڅو ډېر ظلم دے
دوُو نه سېوا بچي راوړلے نهٔ شم

دَ خدائے کارونو کښې څوک څهٔ اووائي
زما نظر چې په لټون وُ دَ چا
اوس مې په سترګو ياندې ښهٔ نهٔ لګي

هسې بې ځایه خوشحالیږې په څهٔ
ما چې تریاق دَ محبت څکلے دے
دَ مار په زهرو یاندې نهٔ مرمه زهٔ

کور رانه ورک دے او دَ ژمي شپه ده
ستا دَ نظر تاوونه هم ساړهٔ دي
دا بې حسي مې چرته کانړے نهٔ کړي

سترګې په دې کښې څهٔ مړې شي دَ چا
چې سبر اوږهٔ ځان له پیدا کړمه زهٔ
نو دَ کارغانو سېل راتول شي په ما

Scanned by CamScanner

دَ چا په نهٔ غوښتلو هیڅ او نهٔ شو
دَ دوو په تېر کښې یٔې لښ اوزېږول
خانداني منصوبې غرقه کړله

دَ احمقانو څهٔ لکه خو نهٔ وي
وائي خوشحاله کورنۍ هغه ده
چې ما شومان پکښې غوبل نهٔ کوي

چرته دَ یو لاسه ختلے دے پړق
تا چې په خپو نکریزې پورې کړلې
زهٔ به دې هم تپوس له در نهٔ شمه

سر تېرې قلم کړه ورته ګورې څله
له دې نه لویه بې ننګي نشته دے
پلار چې راپاسي خپله لور خرڅوي

دَ پښتنو شمله به نهٔ ټیټوي
خبره ستا زما تر مینځه ده او
تهٔ دَ بېګم نه مشوره اخلې

رښتیا وېنا به په هر حال کښې کوم
سترګه زما دَ هیڅ نه هم نهٔ ړپي
په ما توتان څله څنړې شیرینې

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

وږې مبارک ورته د زوند واده شه
خو ستا د سپین سر نه قربان شم ابۍ
ځکه له میاندو نه چې شو کوږې

هر څه چې وو خو تا پاچوړ نه کړو
ناسته په شا چا ټوپولې یې جوړ
داسې چې خولې پورې دې نه اوترو

درسره دا خبره منه مسمه
که زړه دې تور دے له دنیا ناهدہ
نو بیا د کور سفیدي څلمه کوي

څوک د فطرت لارې نیولے نه شي
زخم چې سړوا شي تا ته به نه پته ده
ګل اني شهلا، اتش فشان شي غړونه

نن چې مې شوندې ورته اوچیچلې
وښل یې خپل علاج په وخت وې پکار
ستا په مازغو کښې جوړ چینجې شوي دے

څوک ترینه سمه ورځ بیدلے نه شي
راغله یې اوښکو په رخسار خوارۀ کړه
ښکاري چې بیا چاته اوبه څروي

Scanned by CamScanner

د وښو دا لوی احسان به څوک هېر وي
لا جینکۍ د شلو کالو نه وي
د پېغلتوب غورځنګ ئې ملا ماته کړي

چا له هم نهٔ ورکوي ځای په زړهٔ کښې
په صفایۍ باندې ئې مه تېروځه
هرو خپل ځ د اېښې نښته دے

سر که مې غواړې نو په خود کښې اسه
که سیادلی دې په ځان راوستلې
سر به هر څهٔ ته ور په خولې کړه زهٔ

زهٔ حادثو را ژوندے کړے یمه
رانه چې لاس د مینې رانیکلو تا
د سیند چپو راله پناه راکړله

ته خپله لور خور قرمېزنه ګڼه
خو ما څهٔ داسې اورېدلي دي چې
خپله برجو له پردي باتهٔ نېسهٔ وي

د ژوند په هر پړاو تنور لمبه دے
د یارانو انتظار مهٔ کوه
چرته وریځې غرغنړه اونکړي

(c) ketabton.com: The Digital Library

راته ئې مه وښئه خړې پرېږدوه
یتیم که دې هم خدائے خوشحاله کړېلو
خو د ژړا عادت ترې اونه وتو

چاته د سپي سرې نظر نه کوي
هسې بې ځایه پرې ځان مه سپکوه
کاڼې هغه دروند وي چې پروت وي په ځائے

د حقیقت زهر کوټلي دي ما
زه خو د خوب دنیا کښې نه اوسمه
پېغله په څه غېږه کښې زوے راکوي

وینې ئې اوڅکلې زما د وجود
ما ډاکټرانو باندې مه ګرځوئ
رب دې د خولې لاړې دارو کړي زما

زه بدګمانه ستا په مینه نه یم
خو څنګه زده کړم د راکونو ژبه
مزدور غریب د لوږې غوږ نه وینې

شیریني دا یو اعتراف به کوي
درد د خندا پرده کښې مه پټوه
خلق د مات لوښي آواز پېژني

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ شاعر چاپ کتابونه

---

(۱) دَ رڼا سپوږي، پښتو شاعري (چاپ ۱۹۹۱ء)

(۲) ہم آئینوں کے قیدی، اردو شاعری (چاپ ۱۹۹۳ء)

(۳) ستړکو کښې خوب دَ ډکو دریابونو نهٔ شو

پښتو شاعري (چاپ ۱۹۹۶ء)

روبے ایوارډ یافته چاچا کریم بخش ایوارډ ۱۹۹۶ء

(۴) راته غوږونو کښې بنګړي شرنګوي

دَ پښتو هایکو مجموعه، (چاپ ۱۹۹۸ء)

(۵) گرفت، اردو شاعری (چاپ ۱۹۹۹ء)

(۶) کاڼي دَ ګل په لاس کښې خوندنهٔ کوي

دَ پښتو هایکو مجموعه، (چاپ ۲۰۰۰ء)

ناچاپ کتابونه

---

(۱) وایه زما دَ خوب تعبیر به څهٔ وي

پښتو شعري مجموعه

(۲) رضا ہمدانی شخصیت اور شاعری، ایم۔ فل مقالہ

(۳) بیباکئ اظهار، دَ اردو تقریرونو مجموعه

Scanned by CamScanner

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library